

Utrinki

Interno glasilo Termoelektrarne Trbovlje

ŠT. 51, julij 2013

VERJAMEM, DA NAM BO USPELO

Včasih se nasmehnemo ob tem, kako smo v družbi sprejemali pet in deset letne razvojne načrte. Zdaj bi verjetno bogato nagradili vsakogar, ki bi znal napovedati stanje ob koncu leta 2014. Zato verjamem, da je treba izkoristiti ta trenutek, sanjati o ciljih, nato pa uresničiti tisto, kar je za nas najprimernejše.

Če ne bomo imeli velikih načrtov, ne bomo dosegli napredka. Če še sami ne verjamemo vase, kako bodo drugi verjeli v nas? Toliko stvari znamo narediti dobro, na toliko področjih smo uspešni, pa smo kar sramežljivo tiho, ko je naša proizvedena električna energija menda nekonkurenčna, ko blok 4 ne obratuje zaradi ugodne energetske situacije in se počasi utapljam v lebdenju brezizhodnosti.

Upam in prepričana sem, da je nastala kriza predvsem v naših glavah. Da je na svetu je še vedno šest milijard ljudi, da se velik del sveta še vedno hitro razvija in so zato še mnoge nove priložnosti, le da nam ne ležijo pod nogami in jih je treba poiskati. Imeti pa moramo željo in pogum ter zavedanje, da znamo in zmoremo. Zato moramo nadaljevati z uresničevanjem razvojnih projektov in verjeti, da nam bo uspelo. Zaposleni moramo v družbi najti izzive, stabilnost in varnost, se z njo poistovetiti saj bomo uspešni le, če bo uspešna TET.

»To preprosto ni mogoče! To ne gre!« Kolikokrat smo že slišali te besede? Odločiti se moramo za nov pogled na besedo »nemogoče« in samo en zlog spremeniti v »je-mogoče«. Nemogoče je le tisto, kar še nihče ni poskušal.

mag. Bojana PIRKOVIČ ZAJC

Utrinki so glasilo termoelektrarne Trbovlje, Ob železnici 27, 1420 Trbovlje, telefon (03)565-12-00, faks (03)565-12-32, e-mail: glasilo@tet.si, <http://www.tet.si>, ki ga izdaja uredniški odbor: glavna urednica Bojana Pirkovič Zajc, odgovorna urednica mag. Mojca Turnšek, tehnični urednik Matjaž Paušer, člana uredniškega odbora: Nataša Lipovšek, Vlado Štendler, sodeloval Borut Marolt. Priprava in izvedba: Comprojekt d.o.o. Prispevkov in slikovnega gradiva ne vračamo. Naklada: 600 izvodov.

IZ VSEBINE

04

**PRVIH 5 MESECEV
POSLOVANJA**

10

TRG ELEKTRIČNE ENERGIJE

13

**NOVA
DELOVNOPRAVNA
ZAKONODAJA**

RAZVOJNI PROJEKTI Z OKOLJSKO ODGOVORNOSTJO IN EKONOMSKO UČINKOVITOSTJO

Franc BLAZNEK, direktor

► Od vključitve TET v HSE je minilo že šest let, ki so pretekla v pričakovanju strateških odločitev lastnika o nadaljnji usodi TET. Žal se do letošnje strateške konference HSE ni zgodilo nič, kar bi jasno opredeljevalo njen razvoj. Ugotavljamo, da smo v teh letih pripravili veliko predlogov projektov, ki so več ali manj končali v predalih, ker so lastniki ocenili, da iz takšnih ali drugačnih razlogov niso ustrezni. Na zadnji strateški konferenci pa je bil sprejet sklep, da HSE podpira razvojne načrte TET, vendar jih zaradi visoke investicije v TEŠ – blok 6 ne more finančno podpreti. Zato bo skušal TET prodati strateškemu investitorju.

VTET se zavedamo pomembnosti pravih odločitev o naslednjih razvojnih korakih. Zato naše delo poteka v več smereh.

Eden izmed možnih strateških partnerjev TET-a, ki bi lahko zagotovil financiranje revitalizacije bloka 4, ostaja Rus Oleg Burlakov. V Sloveniji posluje preko švicarske družbe Edelweiss Investment. Del skrbnega pregleda naše družbe je bil v ta namen opravljen že lani oktobra in se je nadaljeval v maju in juniju 2013.

Za racionalno in ekonomično proizvodnjo električne energije v TET je zagotovo zelo pomembna tudi uporaba domačega premoga iz načrtovanega novega rudnika Brnica. Medresorska vladna komisija je proučila možnost podelitve koncesije za izkopavanje premoga v okviru nove gospodarske družbe, ki bo ustanovljena prav za ta namen. Najhitrejši možni način za začetek izkopavanja premoga v jami Brnica je, da RTH pospeši zapiranje dela rudnika zgolj v delu, ki se nanaša na pridobivalni prostor na območju Brnice. Novoustanovljeno podjetje pa lahko, ne glede na že podeljeno koncesijsko pravico RTH za izkop premoga, pridobi pravico za raziskovanje oziroma izkoriščanje mineralnih surovin za dobo do pet let. Za podelitev te pravice je potreben javni razpis ministrstva pristojnega za rudarstvo. Pobuda za izvedbo javnega razpisa je bila že podana.

Razveseljivo je tudi stališče novega ministra za infrastrukturo in prostor g. Omerzela, da je k problematiki zasavske energetike

potrebno pristopiti celovito in je potrebno ohraniti delovna mesta v RTH v povezavi s TET in investicijo v izgradnjo verige hidroelektrarn na srednji Savi. Dolgoročno pa je število delovnih mest mogoče povečati.

Verjame, da se v kombinaciji z lesno industrijo, TET in rudnikom, lahko ohranijo in zagotovijo nova delovna mesta z novimi projekti. In tukaj bo, kot je izjavil, zadevo peljal v tej smeri. Pomembno je najti način, kako to problematiko rešiti kot celoto in na osnovi tega potem sprejeti dodatne odločitve o lastniški strukturi.

Maja letos je bila sprejeta tudi uredba o državnem prostorskem načrtu za prenosni plinovod Trojane - Hrastnik, s katero je načrtovan priključni plinovod za TET z merilno regulacijsko in zaporno postajo. Plinsko-parna elektrarna (PPE) zagotavlja okolju prijazno proizvodnjo električne energije in izpolnjuje vse zahteve, ki jih je Slovenija sprejela glede zmanjševanja emisij polutantov. Enota, za katero ima TET pridobljeno Energetsko dovoljenje in Državni prostorski načrt, izpolnjuje vse tehnične kriterije povezane z visokimi izkoristki in lahko zagotavlja potrebe slovenskega elektroenergetskega sistema po sistemski rezervi. PPE omogoča tudi diverzifikacijo primarnih energentov – zemeljski plin, ELKO. Zelo pomembno je, da bodo s tem projektom zagotovljena nova produktivna delovna mesta.

Načrtov za nadaljnji obstoj in razvoj zasavske energetike je dovolj. Verjamem, da bodo odločitve sprejete do konca poletja in bo z njimi postala jasna prihodnost TET.

Do tedaj pa moramo zagotoviti proizvodnjo električne energije v skladu s planom za leto 2013, to je 500 GWh in racionalizirati vse vrste stroškov, da dokažemo sebi in drugim, da znamo in zmoremo sprejeti razvojne izzive. Žal trenutne tržne razmere ne dopuščajo obratovanja TET, vendar ocenjujem, da se bodo s poslabšanjem hidrologije spremenile tudi cene električne energije.

PRVIH PET MESECEV POSLOVANJA

Nataša LIPOVŠEK

► **Pisanje tokratnega prispevka za Utrinke mi gre zelo težko od rok. Razlogov je več, glavni pa je ta, da vam o letošnjem poslovanju ne morem napisati pravi nič spodbudnega. Sredi leta 2013 še vedno nimamo zaključenega letnega poročila za leto 2012, ker imamo težave s pridobitvi-jo pritrilnega mnenja naših revizorjev. Kje je razlog?**

V lanskem letu je prvič potekal skrbni pregled naše družbe, v okviru katerega je bila izdelana tudi cenitev. Na podlagi te cenitve je zainteresirani kupec podal ponudbo za odkup deleža v TET našem lastniku, Holdingu Slovenske elektrarne. Kot verjetno veste iz dnevnih časopisov, je bila ta ponudba bistveno nižja, kot je knjigovodska vrednost dela našega kapitala, katerega lastnik je HSE. Zato se je revizorjem porodilo vprašanje, ali so vrednosti sredstev, kot jih izkazujemo v naših knjigah, realne ali pa so mogoče previsoke. Mi pa – na drugi strani – nimamo nobenih realnih osnov, da bi vrednost sredstev nižali.

V letošnjem letu je bilo mukotrpno tudi sprejemanje plana za leto 2013. Najprej smo imeli množico usklajevanj na HSE, da smo dorekli višino proizvodnje, stroške in planirano prodajno ceno, potem pa je načrt kar trikrat obravnaval Nadzorni svet TET in ga po tretji obravnavi končno potrdil v drugi

polovici maja 2013. Že takrat je bilo mogoče oceniti, da ga bo zelo težko tudi realizirati.

Dejstvo je, da že več kot dva meseca nismo obratovali. Posledice tega pa so naslednje:

- Proizvodnja na pragu je v prvih petih mesecih dosegla 152,5 GWh – predvidoma bo podatek enak tudi konec polletja, kar je le 30 % letno načrtovane proizvodnje.
- Prihodke od prodaje električne energije smo realizirali v višini 10.719.659 €, kar predstavlja 31 % letno načrtovanih prihodkov oziroma 67 % prihodkov, načrtovanih za obdobje januar – maj 2013.
- Zaloge premogov so v prvih petih mesecih narasle na 1.797.791 GJ, ker dobav premoga nismo mogli v celoti uskladiti s proizvodnjo oziroma neproizvodnjo električne energije. To pomeni, da imamo v zalogah premoga vezanih 2,8 mio EUR več sredstev, kot smo jih imeli konec leta 2012.
- Realizirali smo izgubo v višini 2.746.674 EUR, kar je 44 % letno načrtovane izgube.
- Realizirali smo tudi negativni denarni tok v višini 179.000 €, samo v mesecu maju se je, zaloga' denarnih sredstev zmanjšala kar za 1,5 mio EUR. Na srečo smo imeli precejšnjo zalogo likvidnih sredstev iz predhodnega leta, saj smo do sredine marca letošnjega leta še kreditirali HSE. Ta denar sedaj počasi kopni in ocenjujemo, da bomo že v mesecu juliju morali pričeti s črpanjem okvirnih kreditov.

Poglejmo še, kako smo v prvih petih mesecih letošnjega leta obvladovali stroške:

VRSTA STROŠKA	PLAN 2013	PLAN 1-5 2013	REAL 1-5 2013	IND 3/2
	1	2	3	4
MATERIAL	21.551.345	9.192.808	6.301.659	69
STORITVE	3.390.733	1.155.720	1.506.499	130
DELO	7.724.985	3.327.566	2.950.419	89
AMORTIZACIJA	5.504.000	2.302.084	2.339.338	102
DRUGO	4.065.160	600.485	815.363	136

Milo rečeno – slabo! V okviru planiranih se gibljejo stroški dela, vendar še ti le iz razloga, ker smo regres planirali v celoti v prvem četrtletju, dejansko pa ga knjižimo vsak mesec po dvanajstinah. V okviru načrtovanih so še stroški amortizacije. Za planiranimi zaostajajo materialni stroški, izključno zaradi tega, ker je bil obseg proizvodnje tako nizek in posledično poraba energentov bistveno nižja od planirane. Med ostalimi stroški materiala pa planirane presegajo stroški porabe električne energije (povečana lastna raba, tudi zaradi neobratovanja), stroški rezervnih delov (v času neobratovanja je bilo opravljenih veliko vzdrževalnih del) in pa stroški porabljenega drobnega inventarja.

Iz tabele je razvidno, da stroški storitev presegajo planirane za to obdobje kar za 30 %. Storitve, ki najbolj odstopajo od načrtovanih, so: storitve vzdrževanja, zavarovanja ter čiščenja in varovanja. Med drugimi stroški, ki planirane presegajo za 36 %, pa ni niti ene vrste, ki bi bila realizirana v okviru plana. Prejeli smo namreč višje odločbe za plačilo nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča in za vodni prispevek. Ostali izdatki za varstvo okolja prav tako odstopajo, kljub temu, da so zaradi nižje proizvodnje nastale bistveno manjše količine stranskih produktov, kot smo planirali. Vse ostale stroške pa smo planirali v tako minimalnih višinah, da smo že v petih mesecih 'porabili' skoraj celoletne budžete.

Zaradi slabih rezultatov je kolegij direktorja v začetku junija med drugimi sprejel tudi naslednje sklepe:

- Pripravi se seznam poslovno nepotrebnih sredstev in predlog za ravnanje z njimi.
- Pripravi se predlog ukrepov za znižanje lastne rabe električne energije.
- Pripravi se projekcija poslovanja v letu 2013 brez rednega letnega remonta in ocena znižanja stroškov vzdrževanja na tej podlagi.
- Pripravi se podrobna analiza vseh vlaganj v ekologijo (tako stroškov kot tudi investicij).
- Imenuje se komisija za popis vseh zalog na skladišču z dodatno nalogo, da pripravi predlog materiala in rezervnih delov za odprodajo.
- Pripravijo se spremembe pravil za oddajo počitniških kapacitet v smeri boljše izkoriščenosti.
- Pripravi se predlog ukrepov za znižanje stroškov varovanja, čiščenja in komunalnih storitev.

Mislim, da se bo seznam ukrepov, ki jih bo potrebno čim hitreje realizirati, da bomo znižali 'zunanje' stroške, samo še daljšal. Če pa bo naša proizvodnja zaustavljena še dalj časa, se bomo morali pripraviti tudi na znižanje stroškov dela.

PROIZVODNJA V PRVEM POLLETJU

Nataša LIPOVŠEK

► **V prvem polletju smo obratovali približno skladno z načrti le prve tri mesece. V drugih treh mesecih pa je bil blok 4 zaradi ugodne energetske situacije skoraj ves čas zaustavljen. Zato so rezultati proizvodnje v primerjavi s planiranimi takšni, kot jih lahko vidite v spodnji tabeli.**

Od planiranih 261 GWh smo jih v prvem polletju realizirali 152, kar je manj kot 60 odstotkov načrtovane proizvodnje.

Ker zaustavljeni proizvodnji nismo mogli v celoti prilagoditi dobav premoga, so nam zaloge energenta na deponiji iz 100.000 ton, ki smo jih imeli v začetku leta, zrastle na 153.000 ton.

Zaradi dveh in pol mesecev neobratovanja se je že pojavilo vprašanje, če bomo v letošnjem letu sploh lahko realizirali letni plan proizvodnje, to je 500 GWh. Izdelane so bile projekcije, ki so pokazale, da teoretično še lahko dosežemo plan, tudi če bo v mesecu avgustu izveden remont v načrtovani dolžini. Praktično pa je letni načrt proizvodnje sedaj dosegljiv le še s skrajšanim remontom oziroma brez njega. Zato je Tehnični sektor tudi dobil zadolžitev, da pripravi načrt vzdrževanja brez rednega letnega remonta, vendar s pogojem, da se kljub temu zagotovi zanesljivost in varnost obratovanja.

Razveselila pa nas je novica, da s prvim julijem končno ponovno zaženemo proizvodnjo. Zato upamo, da bomo v naslednjih novicah lahko postregli z bolj optimističnimi napovedmi.

Proizvodnja v prvem polletju:

Tet 2013	Plan (Mwh)	Proizvodnja Blok 4 (Mwh)	Proizvodnja Pb1 In Pb2 (Mwh)	Porabniki (Mwh)	Proizvodnja (Mwh)	Mesečna realizacija (%)	Kumulativna proizvodnja (Mwh)	Kumulativna realizacija (%)	Faktor razpoložljivosti K = 0,9800
JANUAR	55.000,0	47.123,9	33,1	320,9	46.836,0	85,2	46.836,0	85,2	0,9789
FEBRUAR	50.000,0	56.643,1	0,0	134,2	56.508,9	113,0	103.345,0	98,4	0,9805
MAREC	55.000,0	39.970,5	0,3	360,1	39.610,7	72,0	142.955,7	89,3	0,9944
APRIL	45.000,0	10.327,0	1,2	470,3	9.857,9	21,9	152.813,5	74,5	1
MAJ	30.000,0	0,0	0,0	346,1	-346,1	-1,2	152.467,5	64,9	1
JUNIJ	26.000,0	0,0	0,0	270,7	-270,7	-1,0	152.196,7	58,3	1
SKUPAJ	261.000,0	154.064,6	34,5	1.902,3	152.196,7	58,3			0,9923

PPP – PRETOVORNA POSTAJA ZA PREMOG

Miroslav AVBELJ

► **Objekt, čeprav malo oddaljen od naših oči, od pričetka obratovanja v letu 2011 nenehno požirala kompozicije prispelih vagonov premoga. Velenjski lignit, češki premog iz premogovnikov Ledvice in Most, manjše količine bosanskih premogov (Banovići, Kamengrad, Đurđevik) in poskusno tudi lesni sekanci. Skupno je do današnjega dne pretovorjeno in transportirano na deponijo v Lakonci ali direktno v bunkerje na P2 345.983,28 t premoga.**

Praktično za pretovor prispelne kompozicije poleg operaterja PPP poskrbijo še delavci ŽGP, ki poskrbijo za ranžiranje vagonov in manipulacijo pri razkladanju na samem objektu. Vsak vagon (cca. 50 t) je potrebno pripraviti na iztresanje na dviznem mostu in ga po opravljenem dvigu očistiti, zapreti in ponovno priključiti v železniško kompozicijo. Sam dvig vagona in manipulacija transporta od bunkerjev na PPP na lokacijo deponije ali bunkerjev na P2 je naloga operaterja, katerega delo opravljajo pomočniki vodje izmene. Kompozicija 20 do 25 vagonov se tako pretovori v dveh do treh urah.

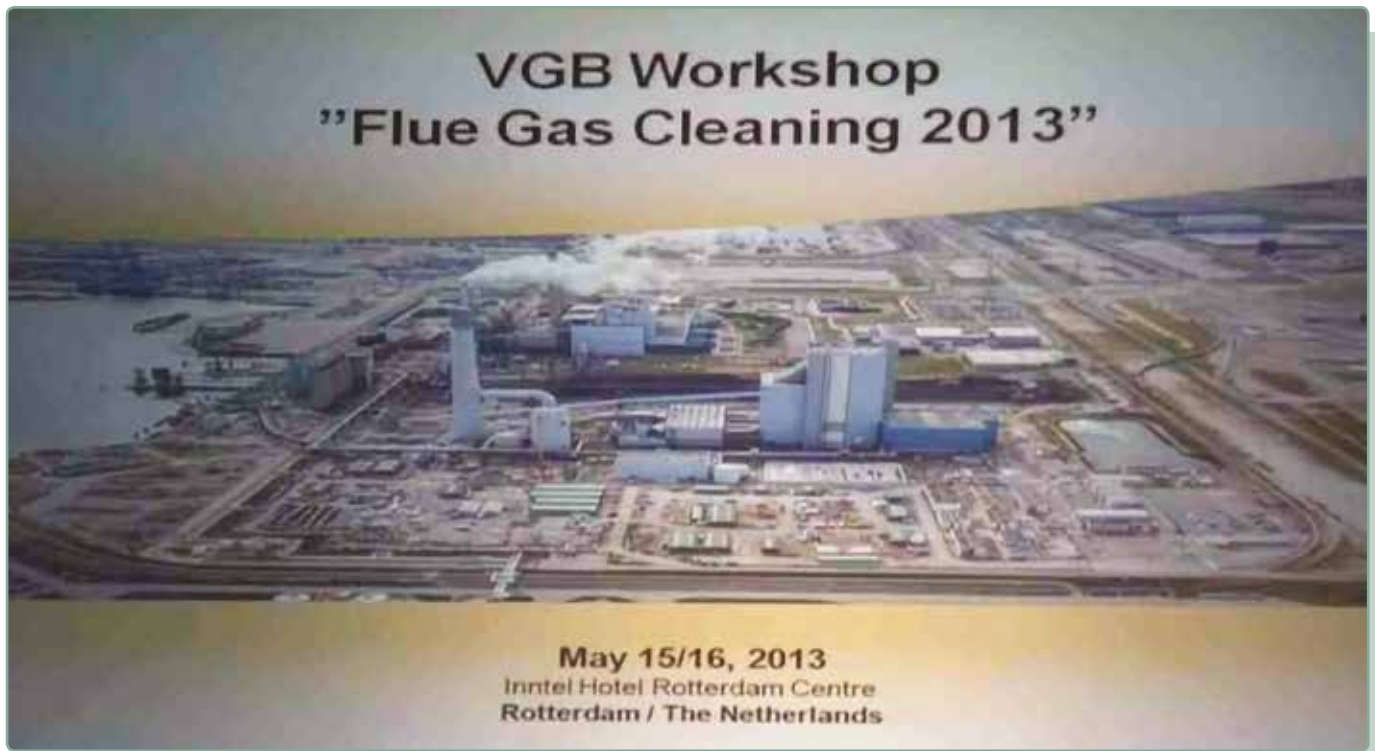
Garancijski rok dobavitelja opreme je v začetku letošnjega leta potekel. Ugotovljene napake so se odpravljale po prioriteti, ki je zagotavljala nemoten pretovor premoga. Večina reklamiranih

napak ni neposredno vplivala na pretovarjanje. Funkcionalno nesposobnost obratovanja dviznega mostu 1.02 pa je povzročila napaka, ki je bila ugotovljena in reklamirana 20.8.2011. Napako na pogonu odbojnika je povzročila okvara ventila na krmilnem bloku Rexroth hidravličnega sistema PPP. Pretovor premoga se je izvajal le preko dviznega mostu 1.01, kateremu se je povečala obratovalna kapaciteta na cca. $Q = 400$ t/h. STTIM je takoj po dobavi ventila 16.1.2011 napako odpravil, »vzpostavil prvotno stanje« in uspešno preizkusil delovanje ventila!

Zabeležena sta tudi dva izredna dogodka, in sicer:

- dne 16.1.2012 je iz Banovičev prispel zaradi separiranja (pranja) moker premog, ki je na poti zaradi nizkih temperatur v tem času pomrznil. Pomrznjena skorja je bila odstranjena z ročnim orodjem (krampi, lopate, sulice, ...), kar je močno podaljšalo čas pretovarjanja (pričetek ob 10:55 in konec ob 17:50 uri);
- dne 19.4.2013 pa je prispel premog iz Đurđevika, ki se ga praktično ni dalo pretovoriti, saj je po iztresu celotna vsebina vagona ostala na rešetkah vsipnika in je bila ročno prekopana v bunker in nato transportirana na deponijo. Preostala količina premoga je bila na deponijo prepeljana »klasično« z nakladanjem in prevozom s kamionom.

Zmogljivost naprave tako zagotavlja dobave potrebne količine premoga za načrtovano proizvodnjo električne energije v celoti. Naj se pretovor začne!

KONFERENCA VGB – EVROPSKE ELEKTRARNE V PRIPRAVI NA NOVE OKOLJSKE NORME

Ervin RENKO

► *V mesecu maju je bila v okviru tehnične mednarodne organizacije VGB izvedena konferenca na temo tehnik čiščenja dimnih plinov. VGB je okrajšavaza Vereinigung der Großkesselbesitzer (združenje lastnikov industrijskih kotlov). Gre za tehnično organizacijo s sedežem v Nemčiji (Essen), ki ima več kot 80-letno tradicijo in združuje upravljavce elektrarn iz 33 držav sveta, katerih skupna instalirana moč dosega 520.000 MW.*

V okviru združenja VGB delujejo tehnični komiteji, ki se v grobem delijo podobno kot tehnološki postopki v različnih elektrarnah, ki pa imajo enak produkt – električno energijo. Organizacijska struktura združenja VGB se deli na komite za jedrske elektrarne, premogovne in plinske termo elektrarne, energijo iz obnovljivih virov, okolje, kemijo, varnost in zdravje ljudi ter komite za obratovanje naprav.

V okviru okoljskega tehničnega komiteja je, kot že omenjeno, potekala strokovna konferenca Čiščenje dimnih plinov 2013. Na

dvodnevem dogodku v nizozemskem Rotterdamu je bila osrednja tema obratovanje premogovnih termoelektarn in z njimi povezane tehnike za zmanjševanje izpustov v zrak. Združenja se udeležujejo vsa velika energetska podjetja iz Evrope kot so E.ON, Enel, RWE, EDF Energy, ČEZ, GDF Suez, Vattenfall, ... prisotni so bili tudi strokovnjaki iz ZDA, ter seveda proizvajalci tehnološke opreme, kot so Rafako, Hitachi, Alstom, Foster Wheeler, Fisia Babcock in ostali instituti, ki se ukvarjajo z okoljskimi tehnikami in raziskavami.

Glede na dejstvo, da je evropska komisija sprejela in potrdila Direktivo o industrijskih emisijah – IED 2010/75/EU, ki stopi v veljavo s 1.1.2016 in prinaša številne novosti pri doseganju izpustov v zrak iz elektrarn ter ostalih industrijskih obratov, je zavedanje upravljavcev naprav na nove prilagoditve okoljskim normam neizogibno.

V strokovnih referatih so bili predstavljeni primeri že izvedenih ali pa načrtovanih posegov, ki jih bodo upravljavci naprav izvedli pred letom 2016 z namenom doseganja predpisanih mejnih emisijskih vrednosti. Gre za zniževanje emisij NO_x , SO_2 in prahu. Tako je bila s strani ČEZ Group, ki v svojem portfelju upravlja 11 premogovnih termoelektarn instalirane moči cca 8.600 MW,

Rotterdam

konkretno predstavljena faza prilagajanja oziroma zmanjševanja emisij SO_2 . Odvisno od učinkovitosti obstoječih naprav za razžveplanje dimnih plinov se izvajajo tehnološke posodobitve pralnikov, ki delujejo po mokrem kalcitnem postopku, in obtočnih črpalk suspenzije. Med učinkovitimi ukrepi gre za zamenjave šob razpršilnih nivojev suspenzije, usmerjevalnikov neočiščenih dimnih plinov v pralniku, optimizacijo delovanja izločevalnikov kapljic in dodajanje ADIPIC kisline v pralnik. V primerih, ko se s temi ukrepi ne dosega mejnih emisijskih vrednosti, se izvede tehnično in stroškovno zahtevnejša metoda, kot je vgradnja dodatnega razpršilnega nivoja suspenzije na način povišanja pralnika dimnih plinov. Generalno gledano je pri tehničnih metodah zmanjševanja SO_2 in s tem povezanimi investicijami priporočilo, da se v elektrarnah z življenjsko dobo po 2030+ zgradi nov pralnik dimnih plinov, v ostalih primerih pa se skuša dosegati nove norme z ostalimi ukrepi (ADIPIC, L/G ratio). Pri vseh večjih rekonstrukcijah in tehnoloških posodobitvah se v praksi opušta toplotni izmenjevalnik dimnih plinov, poznan pod imenom GAVO, saj predstavlja »rakrano« vseh naprav za razžveplanje dimnih plinov.

Svojevrstno poglavje so tehnike za zmanjševanje emisij NO_x , kjer se v praksi potrjujeta dve metodi: SCR – katalitična z izgradnjo DeNO_x katalizatorja (večja učinkovitost, gradbeni posegi, bistveno višja investicija) ter SNCR – nekatalitična metoda z vbrizga-

vanjem raztopine UREA v kurišče kotla. Prav slednja se je izkazala kot zadosti učinkovita pri manjših enotah (do 300 MWe). Številni izvedeni primeri tovrstne prakse v obratovanju že dosegajo norme, ki stopijo v veljavo z letom 2016.

Zanimiv podatek je, da večina premogovnih termoelektrarn v EU kot gorivo uporablja tudi 5-15 % delež biomase (lesne in agrokulturne). V povezavi s souporabo biomase je bil s strani KNAUF Gyps Germany predstavljen primer vpliva uporabe biomase v premogovnih enotah na kvaliteto sadre. Uporaba biomase pa ima negativen vpliv tudi na katalizator v primeru implementacije SCR metode zniževanja koncentracij NO_x .

EURELECTRIC nas je seznanil z novo nastajajočo zakonodajo in nastajajočimi novimi BAT (najboljše razpoložljive tehnike) priporočili za velike kurilne naprave – elektrarne (BREF LCP, Julij 2013), s poudarkom na nadaljnjem zaostrovanju emisij prašnih delcev, ki tudi v evropskih mestih prekoračujejo vsebnosti v zunanjem zraku.

V okviru konference VGB je bil organiziran tudi ogled termoelektrarne Maasvlakte, kjer poleg obstoječih dveh blokov 2x550 MW ravno zaključujejo gradnjo tretjega bloka z instalirano močjo 1.100 MW. Kot zanimivost je v okolici kompleksa termoelektrarne postavljeno več sto vetrnih elektrarn, premog uvažajo iz Kolumbije (pomorski transport), novi blok bo deloval z nadkritičnimi parametri, vrednost investicije cca. 1,7 mrd €.

TRG ELEKTRIČNE ENERGIJE

Vladimir ŠTENDLER

► **Udeleženci trga z električno energijo so proizvajalci, trgovci in dobavitelji, ki dobavljajo električno energijo odjemalcem. Električna energija se od elektrarn do odjemalcev prenaša po prenosnem omrežju in distribucijskih omrežjih, za kar so odgovorni sistemski operaterji omrežij.**

Za uspešno odpiranje vseevropskega trga je bilo potrebno regulirati določene elektroenergetske dejavnosti, kar je razvidno iz spodnje sheme.

POMEMBNI MEJNIKI PRI ODPIRANJU TRGA Z ELEKTRIČNO ENERGIJO:

- december 1996: sprejetje direktive 96/92/ES o skupnih pravilih na notranjem trgu električne energije,
- oktober 1999: začetek veljavnosti prvega slovenskega energetskega zakona (implementacija direktive 96/92/ES),
- junij 2000: ustanovitev slovenskega regulatorja (Javne agencije RS za energijo) trga z električno energijo in zemeljskim plinom,
- april 2001: odprtje trga za odjemalce s priključno močjo nad 41 kW,
- junij 2003: sprejetje direktive 2003/54/ES o skupnih pravilih na notranjem trgu električne energije,
- maj 2004: sprememba energetskega zakona (implementacija direktive 2003/54/ES),
- julij 2004: odprtje trga za vse negospodinske odjemalce,
- julij 2007: odprtje trga za vse odjemalce,
- november 2009: uveljavitev nove podporne sheme za spodbujanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov in s sproizvodnjo električne energije in toplote.

Z odprtjem trga z električno energijo je električna energija postala tržno blago. Trg je v Sloveniji povsem odprt, kar pomeni, da lahko **vsi odjemalci prosto izbirajo svojega dobavitelja električne energije.**

IZBIRA DOBAVITELJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Ne glede na kraj prebivanja ima gospodinjstvi odjemalec možnost izbirati med vsemi dobavitelji električne energije gospodinjstvom odjemalcem v Sloveniji. Pri izbiri dobavitelja je pomembno poleg cene upoštevati tudi vse druge pogoje, ki jih ponujajo dobavitelji. To so predvsem časovna veljavnost pogodbe, odpovedni rok, plačilni pogoji in dodatne storitve. Pri oskrbi z električno energijo je mogoče izbirati tudi različne vrste električne energije glede na vir, iz katerega je ta energija proizvedena. Potem, ko se je odjemalec že odločil za zamenjavo in izbral novega dobavitelja, lahko tega

pooblasti, da zanj izpelje celoten postopek zamenjave dobavitelja.

Zamenjava dobavitelja sicer poteka v naslednjih korakih: preveritev razmerja z dosedanjim dobaviteljem: odjemalec preveri, kdaj in kako lahko prekine razmerje z dosedanjim dobaviteljem.

Sklenitev pogodbe z novim dobaviteljem: odjemalec z novim dobaviteljem uskladi datum zamenjave, sklene novo pogodbo o dobavi in hkrati odpove obstoječo pogodbo o dobavi pri dosedanjem dobavitelju. Na podlagi pooblastila odjemalca lahko obstoječo pogodbo o dobavi v imenu odjemalca odpove novi dobavitelj.

Prijava pri sistemskem operaterju: odjemalec ali po pooblastilu novi dobavitelj prijavi sistemskemu operaterju zamenjavo dobavitelja. Če je menjava dobavitelja sistemskemu operaterju prijavljena do 10. v mesecu, bo novi dobavitelj odjemalcu začel dobavljati energijo s prvim dnevom naslednjega meseca.

OMEJITVE TRGA

Na trgu električne energije obstajajo določene fizične omejitve, ki onemogočajo prost pretok električne energije. Prenosna omrežja, po katerih se pretaka električna energija, morajo biti med seboj ustrezno sinhronizirana, v nasprotnem primeru pride do razpada omrežja in električnega mrka.

Omejitve trgovanja med posameznimi trgi so povezane z čezmejnimi prenosnimi zmogljivostmi (ČPZ), ki predstavljajo zmogljivost vodov, ki povezujejo sosednje elektroenergetske sisteme.

TRGOVANJE Z ELEKTRIČNO ENERGIJO

Zaradi vsesplošne uporabe, predvsem v gospodarstvu, je električna energija strateškega pomena. Zaradi tega poskuša biti vsaka država na področju oskrbe z električno energijo čim bolj neodvisna od drugih držav. Poleg tega ima električna energija še nekatere posebne lastnosti :

- ni je mogoče skladiščiti (istočasna proizvodnja in poraba),
- lastnosti blaga so standardizirane, prodajalec nanje nima vpliva,
- prodajalci si lahko med seboj konkurirajo le s ceno, na zanesljivost dobave, ki je za odjemalce prav tako pomembna, običajno nimajo vpliva (fizični in finančni tok sta določena).

Zaradi zgoraj omenjenih lastnosti se je pojavila težnja po vzpostavitvi organiziranih trgov z električno energijo (borzah).

Trenutno je na evropskem trgu prisotnih 15 evropskih borz električne energije, ki so članice združenja EuroPEX (Association of European Power Exchanges).

POGOJI IN PRAVILA ZA DELOVANJE NA TRGU ELEKTRIČNE ENERGIJE

Trgovanje z električno energijo se od trgovanja z ostalimi dobrinami ne bi razlikovalo, če ga ne bi odlikovale posebne lastnosti, kot na primer, da se električne energije ne da shranjevati v večjih količinah. Električne energije enostavno ne moremo kupiti takrat, ko so na trgu z električno energijo nizke cene in viški energije, da bi jo koristili v urah velike porabe in visokih cen. Njeno porabo je potrebno natančno načrtovati, ker mora proizvodnja v elektroenergetskem sistemu v vsakem trenutku natanko slediti odjemu električne energije. Zaradi omenjene značilnosti se za namene vodenja elektroenergetskega sistema izdelujejo obratovalne napovedi, tržni plani in vozni redi. Udeleženci na trgu se seveda želijo čim bolj držati napovedanih izmenjav električne energije, vendar pogosto prihaja do nepredvidenih odmikov od napovedi, ki se jih ne da preprečiti. Prav tako se je nemogoče izogniti nepredvidenim izpadom proizvodnih ali porabniških enot. Tako lahko proizvajalci proizvedejo več ali manj energije, kot so jo prodali, odjemalci pa lahko porabijo več ali manj energije, kot jo je njihov dobavitelj zakupil. V takih okoliščinah se bilančni skupini ali podskupini, katere člani so proizvajalci in odjemalci, šteje, da je v neravnovesju oziroma je povzročila odstopanja v sistemu. Postopek določanja, kje je prišlo do odstopanj od tržnih planov (voznih redov), ki izvirajo iz pogodb, določa sistemski operater omrežja. Temelji na oblikovanju tržnih planov (voznih redov) bilančnih skupin, merjenih vrednosti odjema in na podlagi nadomestnih obremenitvenih diagramov odjemalcev. S tem se doseže največja stopnja pravičnega zaračunavanja neupravičenega odstopanja, stroške pa pokrijejo povzročitelji neupravičenih odstopanj. Zgoraj omenjena **bilančna skupina** je

skupina, sestavljena iz poljubnega števila subjektov izravnave s pripadajočimi primopredajnimi mesti, ki se združijo zaradi skupnega obračuna odstopanj.

Z liberalizacijo trga so se na področju elektrogospodarstva pojavili različni pravni subjekti, ki jih je bilo pri postopni liberalizaciji trga električne energije treba preoblikovati, nekatere pa je bilo potrebno tudi na novo ustanoviti. Na takšnem liberaliziranem trgu se pojavljajo naslednji udeleženci:

- ponudniki električne energije so njeni proizvajalci ali t. i. dobavitelji, ki so se pojavili z odprtjem trga tuji konkurenci, ko se je zaradi sprostitev uvoza električne energije povečala njena ponudba na domačem trgu;
- med odjemalce električne energije prištevamo vse odjemalce, za katere veljajo pravila trga;
- trgovec kupuje in prodaja električno energijo v svojem imenu in za svoj račun ter lahko opravlja tudi zastopniško in posredniško funkcijo;
- tržni zastopnik kupuje in prodaja električno energijo v svojem imenu in za tuj račun ter lahko opravlja tudi posredniško funkcijo;
- tržni posrednik posreduje pri sklepanju pogodb o nakupu ali prodaji električne energije;
- za zagotavljanje nemotenega obratovanja elektroenergetskega omrežja so nepogrešljivi sistemski operaterji prenosnega omrežja in distribucijskih omrežij;
- organizator trga kot pravna oseba je zadolžen za organiziranje trga z električno energijo;
- regulator trga je neodvisna organizacija za nadzor nad delovanjem trga.

PRODUKTI TRGOVANJA NA BORZAH ELEKTRIČNE ENERGIJE

Trgovanje na borzah poteka v obliki dnevnega in dolgoročnega trga. Dnevni (spot) trg je trg, kjer se soočita ponudba in povpraševanje električne energije za obdobje naslednjega delovnega dne.

Na dnevnem trgu se najpogosteje trguje z naslednjimi standardiziranimi produkti:

- pasovna električna energija (base load), to je energija v bloku ur od 0:00 do 24:00,
- vršna električna energija (peak load), to je energija v bloku ur od 8:00 do 20:00,
- nočna električna energija (off-peak), to je energija v bloku ur od 0:00 do 08:00 in od 20:00 do 24:00,
- urna električna energija. Trguje se s 24 urami posameznega dneva.

Nasprotno od dnevnega trga se na dolgoročnem trgu srečujemo z standardiziranimi produkti trgovanja (futures) kot tudi z nestandardiziranimi (forwards). Razlika je v tem, da se stranki danes dogovorita za ceno in količino, ki bo dobavljena v prihodnosti. Osnova za dolgoročne standardizirane produkte sta dnevna produkta pasovne in vršne električne energije, glede na ročnost pa so iz teh dveh izpeljani ostali dolgoročni standardizirani produkti trgovanja.

SCADA V ŽEPU

Matjaž PAUŠER

► **HMI/SCADA* sistemi so bili razviti že pred več kot 25 leti. V zgodnjih 80ih letih se je kot podlago za SCADA sisteme uporabljalo več takrat uveljavljenih operacijskih sistemov. Nam najbolj znana SCADA iz takratnega časa je DOS-SCADA, katero smo v podjetju implementirali koncem 80ih let.**

Ta SCADA je v začetni fazi služila predvsem nadzoru bloka 4, kasneje pa se je razširila še na ostala postrojenja. Večji preskok in popularnost pa so SCADA sistemi dosegli s krepitvijo uporabe operacijskega sistema Microsoft Windows 3.11, na katerega se je preselila tudi večina HMI/SCADA sistemov. Kasneje je kot tovarniški standard postal Windows NT ter Windows aplikacije, ki so mu sledile, SCADA produkti pa so se razvijali še naprej, a v svojem bistvu se niso spreminjali. In kje smo danes? Danes uporabnik zahteva fleksibilnost in razpoložljivost sistemov hkrati. Še več, različni tipi uporabnikov imajo različna mnenja, kakšen naj bi bil optimalen HMI/SCADA sistem. Na eni strani velika količina podatkov, ki pa jih je potrebno obdelati in razdeliti med uporabnike skladno z njihovimi potrebami, zahtevami in pričakovanji. Zaradi narave in kompleksnosti dela pa danes uporabniki zahtevajo še več – do teh sistemov bi radi dostopali vedno in povsod, če je to potrebno. In prav zato je GE Intelligent Platforms predstavil nov koncept, imenovan »Realtime Operational Intelligence« (RtOI). Ti sistemi predstavljajo nov model za SCADA sisteme, saj postavlja nadzor nad procesi v mobilno okolje. Tako omogoča boljši pogled v procese z uporabo najnovejših tehnologij ter lažje združevanje podatkov s ciljem boljše podpore odločanju. Hkrati se spreminja tudi koncept samih SCADA sistemov, saj prehajamo k tehnologiji, ko sistem sam uporabnikom pošilja želene podatke, ko je to potrebno. Izmed nove programske opreme GE Intelligent Platforms bi tokrat omenil zgolj dve, ki sta neposredno povezani z delom na daljavo. Prva izmed teh je Proficy WebSpace. Je polno funkcionalni spletni odjemalec, ki uporabnikom nudi popoln nadzor in vizualizacijo procesa preko lokalnega intraneta ali interneta. Tako med drugim omogoča upravljanje procesov na daljavo ter skrajša čas za ukrepanje in sprejemanje ključnih odločitev. Še korak naprej v smeri mobilnosti SCADA sistemov pa predstavlja programska oprema Proficy Mobile. Vse večja prisotnost pametnih

telefonov in tabličnih računalnikov odpira nove možnosti v mobilni komunikaciji. Te tehnološke možnosti na eni strani in pa pričakovanja in želje procesnih informatikov na drugi so bile tako ključno vodilo pri razvoju programske opreme Proficy Mobile. Ta uporabniku na prijazen in eleganten način omogoča konfiguriranje aplikacij za mobilne naprave ter prikazovanje ključnih procesnih informacij iz različnih virov (SCADA, podatkovne baze, ...) na njih. Orodje je torej namenjeno predvsem uporabnikom, ki niso stalno v kontrolni sobi, a morajo kljub temu imeti možnost hitrega vpogleda v delovanje tehnološkega procesa. Proficy Mobile je tako dopolnilo programskemu paketu Proficy WebSpace. Medtem ko prvi služi kot direktni iFIX SCADA odjemalec in omogoča prikazovanje polnozaslonskih SCADA grafičnih prikazov na mobilnih napravah, pa Proficy Mobile te podatke prikazuje v strnjeni obliki na uporabniku prijazen in eleganten način. Poleg tega je kompatibilen z večino operacijskih sistemov (iOS, Android, ...), ki jih danes uporabljajo pametni telefoni in tablice. Če torej zaključimo s kratkim opisom obeh programskih paketov, se lahko vprašamo, kakšno dodano vrednost bi nam njuna uporaba lahko prinesla oziroma še več, kje bi z uporabo te tehnologije lahko prispevali k varnejšemu in zanesljivejšemu obratovanju. In prav varnost in zanesljivost sta verjetno ključni besedi, ki bi lahko upravičili investicijo.

Če torej zaključimo, aplikaciji sta namenjeni uporabnikom, ki zaradi narave dela ali specifik delovnega procesa nimajo dostopa do standardnih SCADA sistemov. Omogočata jim takojšen vpogled v tehnološki proces, dostop do združenih (agregiranih) podatkov s ciljem podpore boljšemu in hitrejšemu odločanju pri nenormalnih stanjih tehnološkega procesa, s tem pa posledično višjo produktivnost. Ne dvomim, da bo tovrstna tehnologija našla pot v podjetja, saj je verjetno v večini letih, kot tudi pri nas, možno identificirati delovna mesta v proizvodnem procesu, kjer bi se lahko s pridom uporabila.

*SCADA (Supervisory Control And Data Acquisition) je skupno ime za sisteme, ki so namenjeni nadzoru in krmiljenju različnih tehnoloških procesov z računalnikom.

NOVA DELOVNOPRAVNA ZAKONODAJA

Maruša TREVEN

► **Državni zbor je 5.3.2013 brez glasu proti sprejel novi Zakon o delovnih razmerjih (v nadaljevanju: ZDR-1) in Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o urejanju trga dela, ki sta pričela veljati 12.4.2013.**

Novi ZDR-1 je del celovite reforme trga dela, katere namen je vzpostaviti primerno razmerje med ustrezno varnostjo delavcev in možnostjo učinkovitejšega prilagajanja razmeram na trgu. Z ukrepi, ki jih prinaša, se stremi k zmanjšanju segmentacije oziroma razdrobljenosti trga dela. Poenostavljajo se postopki v zvezi s sklenitvijo in prenehanjem delovnega razmerja ter zmanjšujejo administrativne ovire. Nova zakonodaja olajšuje prehajanje med delovnimi mesti oziroma deli pri delodajalcu in med delodajalci (notranja fleksibilnost in fleksibilnost trga dela). Z namenom preprečevanja zlorab pa so predvideni ukrepi za zagotavljanje večje pravne varnosti.

Bistvene spremembe, ki jih prinaša novi ZDR-1, so:

- **Poenostavitev postopkov v zvezi s sklepanjem pogodb o zaposlitvi**
V smislu zahtev po večji fleksibilnosti in lažjem zaposlovanju se določa možnost uporabe informacijske tehnologije v postopku objave prostega delovnega mesta in izbire kandidata. Skrajšuje se zakonski rok za prijavo na prosto delovno mesto s 5 dni na 3 delovne dneve. Prav tako je določena nova izjema pri obveznosti objave prostega delovnega mesta, če delavec, ki je že zaposlen pri delodajalcu za drugo delo za nedoločen čas, za čas opravljanja vodilnega dela sklene pogodbo o zaposlitvi za določen čas.
- **Obveznosti pogodbenih strank**
ZDR-1 podrobneje ureja možnosti za začasno opravljanje drugega ustreznega dela, ki ga lahko pisno odredi delodajalec med trajanjem delovnega razmerja z namenom ohranitve zaposlitve ali zagotavljanja nemotenega poteka delovnega procesa. Zaposleni lahko odkloni opravljanje dela po navodilu ali na zahtevo delodajalca, če bi to pomenilo protipravno ravnanje ali opustitev.
- **Zaposlitev za določen čas**
Sklepanje tovrstnih pogodb se dopušča samo v izjemnih primerih, ko gre za posebne objektivne pogoje ali posebne zakonske ureditve. Jasno je določena obvezna navedba razloga za sklenitev pogodbe o zaposlitvi za določen čas v

pogodbi za zaposlitev. Nov primer pogodbe o zaposlitvi za določen čas se omogoča za čas predaje dela (traja lahko največ 1 mesec).

Prepoveduje se veriženje zaposlitve za določen čas, saj delodajalec ne sme skleniti ene ali več zaporednih pogodb o zaposlitvi za določen čas za enako delo, katerih nepretrgan čas trajanja bi bil daljši kot 2 leti, razen v zakonsko določenih primerih.

Na novo je uvedena pravica do odpravnine ob izteku pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi za določen čas, sklenjene za leto ali manj, ima zaposleni pravico do odpravnine v višini 1/5 povprečne mesečne plače za polni delovni čas iz zadnjih 3 mesecev dela oziroma iz obdobja dela pred prenehanjem pogodbe o zaposlitvi za določen čas. Ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi za določen čas, ki je trajala več kot 1 leto, pa ima zaposleni pravico do odpravnine za prvo leto zaposlitve (1/5 povprečne mesečne plače) in sorazmerni del odpravnine glede na trajanje zaposlitve (1/12 od 1/5 za vsak mesec dela). Pravica do odpravnine ne pripada zaposlenemu ob prenehanju pogodbe o zaposlitvi za določen čas, če gre za nadomeščanje začasno odsotnega zaposlenega in ob prenehanju sezonskega dela, ki traja manj kot 3 mesece v koledarskem letu.

- **Agencijsko delo**

Spodbuja se zaposlovanje agencijskih delavcev za nedoločen čas, ostreje se ščitijo pravice teh zaposlenih in omejuje agencijsko delo pri delodajalcih, saj njihovo število pri uporabniku ne sme presežati 25 % števila zaposlenih pri uporabniku, razen če je s kolektivno pogodbo na ravni dejavnosti določeno drugače. Uvaja se subsidiarna odgovornost uporabnika za izplačilo plač in drugih prejemkov iz delovnega razmerja za obdobje, ko je napoteni delavec pri njem opravljal delo.

- **Prenehanje pogodbe o zaposlitvi**

Uvaja se poenostavitev izvedbe zagovora in razbremenitev formalne zahteve po pisnosti vabila na zagovor skupaj z doslej predpisanim osebnim vročanjem. Ohranja pa se bistvo zagovora, da se zaposleni lahko brani zoper očitke.

- **Redna odpoved**

Opušča se obveznost predhodnega pisnega obveščanja delodajalca o nameravani odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnega razloga. Prav tako se opušča obveznost deloda-

jalca, da ponudi drugo ustrežno zaposlitev v postopku odpovedi iz razloga nesposobnosti ali poslovnega razloga. Uveljavlja se dodatno varstvo pri »prehodu« delavca k novemu delodajalcu.

Ob redni odpovedi pogodbe o zaposlitvi, ki jo da zaposleni, je odpovedni rok:

- do 1 leta zaposlitve pri delodajalcu 15 dni,
- od 1 leta zaposlitve pri delodajalcu pa 30 dni.

S pogodbo o zaposlitvi ali kolektivno pogodbo je lahko dogovorjen daljši odpovedni rok, vendar ne več kot 60 dni. Ob redni odpovedi pogodbe o zaposlitvi, ki jo da delodajalec iz poslovnega razloga ali razloga nesposobnosti, je odpovedni rok:

- do 1 leta zaposlitve pri delodajalcu 15 dni,
- od 1 leta do 2 let zaposlitve pri delodajalcu 30 dni,
- za nad 2 leti zaposlitve pri delodajalcu se odpovedni rok v trajanju 30 dni podaljša za vsako izpolnjeno leto zaposlitve pri delodajalcu za 2 dni, vendar največ do 60 dni,
- za nad 25 let zaposlitve pri delodajalcu je odpovedni rok 80 dni.

Ob odpovedi pogodbe o zaposlitvi, ki jo izreče delodajalec iz krivdnega razloga, je odpovedni rok 15 dni.

• Izredna odpoved

Možna je izredna odpoved pogodbe o zaposlitvi delodajalca, če je zaposleni kot kandidat v postopku izbire predložil lažne podatke ali dokazila o izpolnjevanju pogojev za opravljanje dela. Izredno pa lahko pogodbo o zaposlitvi odpove zaposleni, če delodajalec za delavca 3 mesece zaporedoma ali v obdobju 6 mesecev ni plačal prispevkov za socialno varnost. Zakon je predvidel zmanjšanje višine odpravnine ob odpovedi pogodbe o zaposlitvi iz poslovnih razlogov ali razloga nesposobnosti. Zaposlenemu v teh primerih pripada odprav-

nina v višini:

- 1/5 osnove za zaposlitev od 1-10 let,
- 1/4 osnove za zaposlitev od 10-20 let,
- 1/3 osnove za več kot 20 let zaposlitve.

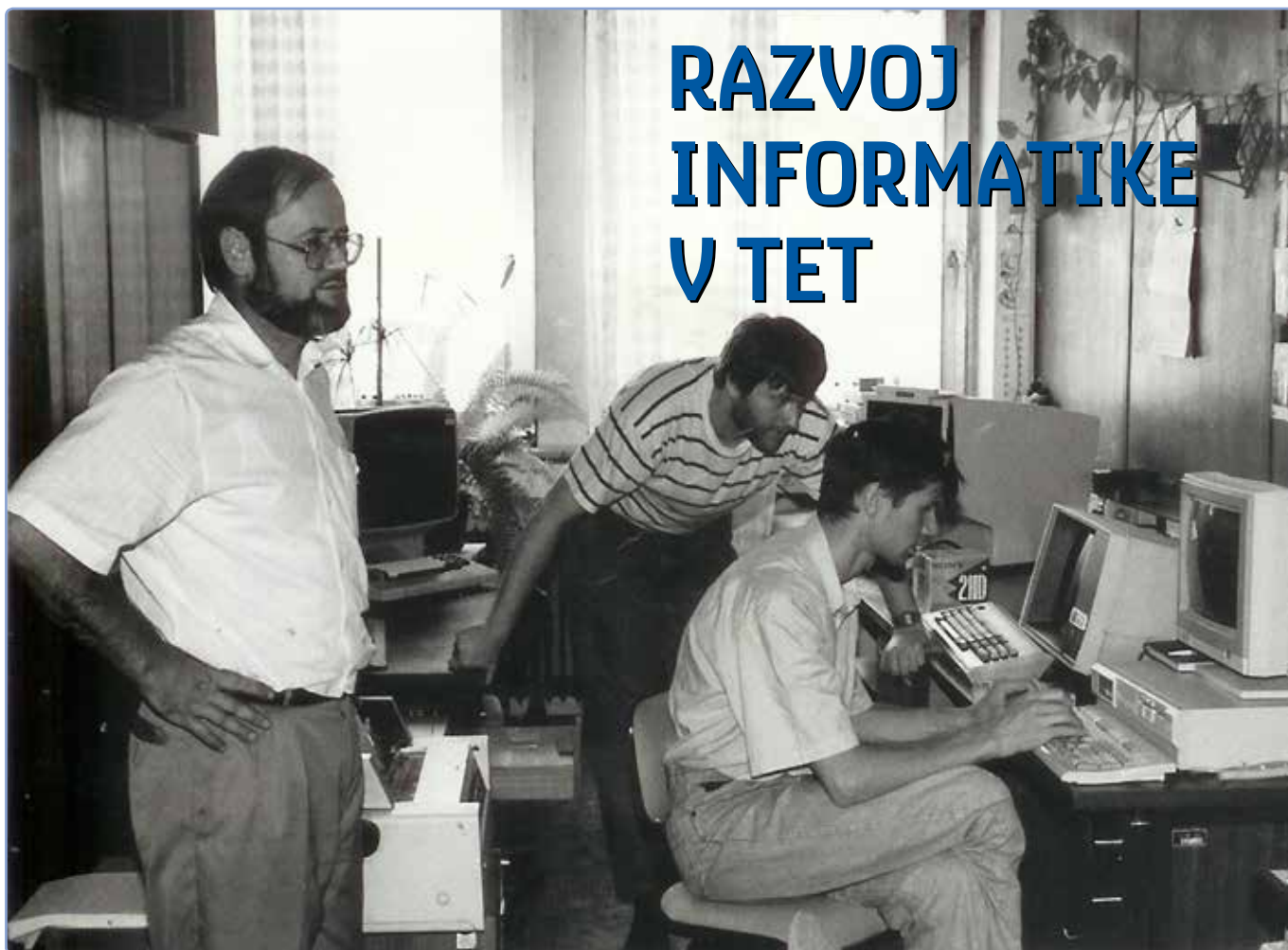
Posebno varstvo pred odpovedjo se nudi starejšim delavcem, ki so stari 58 let oziroma ki niso stari 58 let, vendar jim do izpolnitve pogojev za starostno pokojnino manjka 5 let ali manj.

• Letni dopust

ZDR-1 dosledno uveljavlja načelo sorazmernosti pri odmeri letnega dopusta. V skladu z novo ureditvijo ima delavec v posameznem koledarskem letu pravico do celotnega letnega dopusta le v primeru, da je v tem celotnem koledarskem letu zaposlen. Pri tem ni pomembno, ali je zaposlen pri enem delodajalcu ali je brez prekinitve zaposlen pri več delodajalcih. Delavec, ki ni zaposlen v celotnem koledarskem letu in zato ne izpolni pogoja za pridobitev pravice do celotnega letnega dopusta, pridobi pravico do sorazmernega dela letnega dopusta. Sorazmerni del letnega dopusta se mu odmeri glede na trajanje zaposlitve v posameznem koledarskem letu, in sicer na način, da pridobi pri posameznem delodajalcu 1/12 letnega dopusta za vsak mesec trajanja delovnega razmerja. Enako, kot se načelo sorazmernosti uveljavlja pri izrabi letnega dopusta, velja tudi za regres za letni dopust.

Nova delovnopravna zakonodaja uvaja številne spremembe, ki pa bistveno ne spreminjajo do sedaj veljavne delovnopravne ureditve. Nov ZDR-1 ne vsebuje številnih predlogov, ki so pred sprejemom krhali že tako napete odnose med delavci, delodajalci in sindikati. V tem primeru je torej šlo bolj za: »Tresla se je gora, rodila se je miš.«

RAZVOJ INFORMATIKE V TET

► **Peter Jamnik je bil član uredniškega odbora od vsega začetka nastajanja internega glasila. Kot tehnični urednik je ogromno časa posvetil oblikovnemu delu glasila in fotografijam. V tokratni številki glasila pa bomo spoznali, kaj je bilo tisto, kar ga je gnalo iz ključavničarskih v računalniške vode.**

Peter, otroštvo v petdesetih letih in takšno, kot ga pozna današnja mladina, ni primerljivo. Težje življenjske razmere, večje spoštovanje do soljudi, upoštevanje besede odraslih, avtoriteta staršev je le nekaj pomembnih vrednot, ki so se danes žal izgubile, še ne tako dolgo nazaj pa so bile še kako prisotne. Kako je bilo odraščati v teh časih?

Otroška leta sem preživel kot najmlajši sin v krogu petčlanske družine. Že od mladih nog sem se zgledoval po svojih starših, ki so me dobro vzgajali, vedno s pridigo »kdor ne dela, naj ne je«. Kot predšolskega otroka me je izredno zanimalo življenje okrog mene. Bil sem radoveden in živahen otrok. Stvari v okolici sem se vedno loteval z radovednostjo. V otroškem vrtcu sem npr. servisiral pokvarjene avtomobilčke in podobno tehniko. Običajno sem sestavljal iz dveh pokvarjenih igrač eno dobro in ji tako

podaljšal življenjsko dobo. Igre na domačem dvorišču naše rudarske kolonije so običajno potekale tako, da so se militaristično nastrojeni otroci igrali »partizane in Nemce«, bolj pretepaški otroci »kavbojce in indijance«, meni pa je bolj ležala raziskovalna dejavnost. Ta se je odvijala v naši »ambulanti«, za kar smo okupirali sajaste klopi v stavbi stare krušne peči. Kot osnovnošolec sem bil izredno angažiran. Takoj v prvem razredu so me starši vpisali v glasbeno šolo, kjer sem tekom let uspešno končal nižjo stopnjo. Več let sem preživel tudi v telovadnem društvu Partizan Trbovlje. V osnovni šoli sem bil vključen v razne krožke, kjer je prišla do izraza moja žilica po kreativnem delu (modelarski krožek, igralski krožek). Skratka bil sem vedno tam, kjer se je kaj dogajalo. Na tehnični strojni šoli sem pridobil zanimiva tehnična znanja. Rad sem obiskoval tehnični pouk, kjer sem dal duška mojemu nagnjenju za tehniko.

Pri zaposlitvi v TET nisi takoj dobil svojega računalnika, ampak si se kalil pri operativnih nalogah na proizvodnem objektu. Kasneje si se pogumno soočil z izzivom, ki ga je prinesla avtomatizacija obdelave podatkov. Opravljenega je bilo veliko dela, uvedenih veliko novosti, verjetno pa ni šlo vedno vse gladko.

Delovna doba, ki sem jo v celoti, od začetka pa do upokojitve, preživel v TET, mi je pustila kar precej bogatih izkušenj. Bila je dobra šola na življenjski poti, ki je pustila v meni tako lepe kot tudi grenke spomine.

V TET sem se zaposlil v letu 1968 in opravljal sprva razna ključavničarska dela na investicijah bloka 125 MW. Dela za mojo izobrazbo nisem uspel najti nikjer v Trbovljah. Po zagonu bloka 125 MW se je kasneje izkazala potreba za delo na turboagregatu. Izmensko delo sem končal kot večletni vodja izmene bloka. V času, ko sem delal v izmenskem delu, sem si nabral ogromno pozitivnih izkušenj, katere sem uporabil kasneje na izgradnji tehnično-tehnološkega informacijskega sistema.

Kot vodja analize proizvodnje sem postopoma pričel razmišljati o uvedbi avtomatske obdelave podatkov. V TET smo bili z AOP na začetku. V računovodstvu je za mehanoografsko obdelavo podatkov sprva skrbelo podjetje Birostroj iz Maribora. Prodali so nam knjižni stroj, sprva Ascoto, kasneje pa Daro. Dravske elektrarne Maribor so z združenimi sredstvi kupile prvi zmogljiv računalnik firme IBM.

Na tem računalniku se stekle naše prve obdelave podatkov in sicer obračun osebnih dohodkov in osnovnih sredstev. Obdelave so potekale izredno neugodno in zamudno. Delavke na obračunu so izgubile cele dneve v Mariboru, ko so čakale na obdelane podatke. Prvo aplikacijo na tehničnem področju sem uvedel na optimizaciji izkoriščenosti starih parnih turbin. Specifična poraba pare je bila odvisna od moči turboagregata. Kotel Pauker je razpolagal s 25 t/h pare. To razpoložljivo paro je bilo potrebno optimalno porabiti na kombinaciji treh parnih turbin tako, da smo proizvedli čim več MWh. Danes to ne predstavlja velike informacijske vrednosti. Toda za čas, ko smo pričeli prehajati ob drugi miselnosti na bolj sodoben način obdelave podatkov, je pomenilo veliko. Bili so naši prvi koraki na poti avtomatske obdelave podatkov. V času moje delovne dobe kot vodje informatike je bil poleg omejenih sredstev za novo IT tehnologijo največji problem, kako pri uporabnikih spreminjati miselnost, da je računalnik sredstvo za pomoč na delovnem mestu. Kot član medobčinske gospodarske zbornice za Zasavje sem bil vključen v akcijo osamosvojitve delovnih organizacij na področju AOP. Vse večje družbe smo podatke obdelovale na večjih ERC v Mariboru in Ljubljani. Imenovan je bil odbor za izgradnjo skupnega računskega centra v Zasavju. Sprva so odbor vodili direktorji večjih delovnih organizacij. Kmalu jim je zmanjkalo delovnega elana in volje za delo. Niso se namreč mogli poenotiti, v kateri občini in kje naj bi deloval skupni ERC. Ker sem bil v odboru precej aktiven, so meni poverili zadano nalogo. Kot predsednik odbora za izgradnjo skupnega ERC sem po večletnih naporih in prepričevanju uspel združiti sredstva, ki smo jih porabili za izgradnjo novih prostorov, v katere smo preselili prvi tehnični

računalnik IBM 1130 v lastništvu IBT Projekтива.

Nakup rabljenega zmogljivejšega računalnika IBM 360 pomeni začetek in rojstvo Zasavskega računskega centra. Postopoma so pričele vse družbe, ki so koristile obdelave izven Zasavja, prenašati lete na ZRC. V tem ERC smo uporabniki videli nosilca razvoja za projektivo in razvoj informacijskih sistemov.

Pri mojem dotedanjem delu na področju izgradnje IS sem imel ob sebi dobre prijatelje in mentorje, ki so me vodili, bodrili in dajali oporo pri vsakdanjem delu v TET, ki ni bilo lahko. S prehodom obdelav podatkov na ZRC smo v TET morali vzporedno dograjevati tudi organizacijo dela in na novo definirati poslovne procese. Ob tej priliki smo v začetku 80ih let sistematizirali in zaposlili tudi izvajalce za zajem podatkov. Na izposojeni zajemalni opremi – luknjaču in verificirki smo zjemali in vršili prvo kontrolo podatkov pred obdelavo na ZRC. Na osnovi dobrih rezultatov, ki smo jih dosegli v naši službi, smo instalirali prvi inteligenčni terminal firme MDS. Ta sistem je imel poleg enote za zajem podatkov in tiskalnika tudi samostojno diskovno in tračno enoto. Imeli smo dobro osnovo in podporo za paketno računalniško obdelavo podatkov osnovnih sredstev in kadrovske evidence. V tem času je bilo potrebno zgraditi tudi infrastrukturo za povezavo uporabnikov z ZRC. Kabelsko omrežje in opremo na vozliščih za povezavo smo morali izvesti po vsej upravni stavbi, v prostorih proizvodnih enot, skladišča in delavnic vzdrževanja.

Prišlo je obdobje, ko smo postopoma prenesli finančne aplikacije na naš sistem. Z menjavo vodstva TET je bilo vedno prisotno prenašanje računalniških obdelav z enega sistema na drugega. Omeniti je potrebno tudi nakup računalniške opreme za uporabnike računalniškega sistema. Pričela se je uporaba majhnih, a zmogljivih osebnih računalnikov. Tudi tu lahko rečem, da smo v naši službi AOP instalirali med prvimi v Zasavju prvi PC, na katerem so se pričeli učiti kasnejši izvajalci po službah TET.

Moram omeniti, da so bili vedno problemi pri nabavi uporabniške opreme.

Računalniški sistemi so tako postali nujno zlo naše družbe. Takoj pa se odpre naslednje vprašanje: kako povezati različne sisteme in čim bolje izkoristiti vse zajete podatke?

To pa je drugo poglavje mojega dela in raziskovalne žilice, ki sega na področje izgradnje tehnično-tehnološkega informacijskega sistema TET. Kot delegat v takratnem samoupravnem sistemu sem imel možnost spoznavati prednosti računalniškega sistema vodenja naprav. Takratno vodstvo mi je omogočilo ogled tovrstnega načina obdelave podatkov in tehnike v TE po bivši Jugoslaviji (Morava, Obrenovac, Kostolac, Plomin), na računalniških sejnih Hannovera in Münchna, kot tudi doma v takratnem ELES-u.

V času moje delovne dobe v TET sem preživel obdobje

»vladanja« šestih direktorjev naše družbe. Največji pečat in spomin je naredil name direktor inž. Janez Perger, ki me je kmalu navdušil in vplival na mojo nadaljnjo kariero na področju AOP. V njem sem imel vedno veliko podporo pri mojem vizionarskem delu – osveščanju uporabnikov na področju AOP. Z njegove strani je prišla zahteva, da tudi v TET pripravim projekt za računalniško podprt informacijski sistem nadzora vodenja proizvodnih enot. Zaupano nalogo sem z navdušenjem in veseljem sprejel, za kar sem mu še danes hvaležen. To je bilo delo, ki mi je bilo pisano na kožo. Z izkušnjami, poznavanjem tehnološkega procesa bloka 125 MW in programskim orodjem zunanje družbe Korona Ljubljana mi je uspelo izdelati temelje za kasnejšo nadgradnjo tehnično-tehnološkega informacijskega sistema. Vseskozi sem delal na izgradnji integriranega informacijskega sistema (IIS) TET, ki bi povezoval poslovni IS in tehnično-tehnološki IS TET.

Na žalost je prišel prehitro čas, ko sem moral delo in vizijo o nadaljnjem delu na izgradnji IIS prepustiti drugim. Ostalo je še precej mojih nerealiziranih projektov za potrebe IIS TET (npr. računalniško spremljanje preventivnega vzdrževanja naprav, uvedba standarda KKS za popis proizvodnih naprav in še več manjših projektov). Včasih sem imel občutek, da prehitavam čas, v katerem sem živel. Okolica me je sprejemala z nekakšnim nerazumevanjem.

Zakaj, še danes ne vem (bojazen, zavist itd).

Čas, v katerem danes živim, mi daje tolažbo, da sem vedno deloval v veri, da delam dobro. Pred očmi sem vedno imel besede občinskega funkcionarja, ki je večkrat ponavljal »Resnice ni, jo iščemo in vendar smo ji s svojim vsakdanjim delom in prizadevanji vedno bliže«.

Danes si upokojenec, tisti tipični, ki nikdar nima časa. A to ni samo navadna fraza. Srečamo te v različnih društvih. Opazimo lahko, da si zelo aktiven in ne samo podporni član. Ti ostane sploh še kaj časa za Kozjansko, ki si ga tako z veseljem omenjal, ko si bil še v službi?

Danes se z veseljem in ponosom vračam v kolektiv, kajti vedno imam občutek, da sem oral ledino na tako pomembnem področju, brez katerega si danes ne moremo predstavljati sodobne družbe. Na TET sem vedno gledal kot na nekakšno mamo, ki mi daje delo in vsakdanji kruh. Delo na področju IS sem nadomestil z mojim starim konjičkom – fotografijo in video tehniko. To znanje in voljo uporabim pri vsakdanjem delu v društvih (turistično društvo, društvo računovodij in sekcijah Društva upokojencev Trbovlje). V posebno veselje mi je še vedno delo na kmetiji, ki mi je skozi vso mojo delovno dobo nudila regeneracijo osebnosti po napornem psihičnem vsakdanjem delavniku.

Naj zaključim: **Vedno lahko presežete pričakovanja opazovalcev, vendar pričakovanj svojega šefa nikoli!**

KADRI TET 2002-2013

mag. Bojana PIRKOVIČ ZAJC

► V anketi, ki je bila priložena 50. številki Utrinkov, je bralec navedel, da pogreša kadrovske novice. Za to številko smo tako pripravili pregled dogajanja na kadrovskem področju v zadnjih desetih letih.

Po neuspelem referendumu za izgradnjo TE TO 3 je bilo nadaljevanje obratovanja bloka 4 TET zaradi neizpolnjevanja ekoloških zahtev brez potrebne sanacije negotovo.

Ekološka sanacija je bila uzakonjena z Zakonom o postopnem zapiranju RTH in razvojnem prestrukturiranju regije leta 2000, **sanacijski program** pa je sprejela Vlada Republike Slovenije leta 2002. Poleg investicijskega programa je bila TET dolžna pripraviti tudi načrt kadrovskega prestrukturiranja in racionalizacije stroškov, dezinvestiranja, novih tržnih priložnosti. Izvedbo aktivnosti za realizacijo sanacijskega programa je nadziralo pristojno ministrstvo.

V skladu z navedenim programom je bilo na kadrovskem področju potrebno izvesti naslednje ukrepe:

1. Organizacijsko prenovi družbe z optimizacijo poslovnih procesov, prenovi sistemizacije delovnih mest, tarifnega dela kolektivne pogodbe ter plačnega sistema.
2. Prenovo informacijskega sistema z integracijo poslovnega in tehnološkega sistema.

3. Izvedbo projekta sinhronizacije vodstva, v okviru katerega je bil izdelan strateški poslovni načrt TET.

4. Določeni so bili perspektivni kadri, ki so v projektu managerske akademije ugotovili kar nekaj novih tržnih priložnosti in možnih racionalizacij poslovanja.

5. Zaradi potrebnega znižanja stroškov dela se je število zaposlenih zmanjševalo z odpovedjo pogodb o zaposlitvi iz poslovnih razlogov zaradi združevanja delovnih mest. V desetih letih je tako število zaposlenih zmanjšalo iz 349 na 187, število delovnih mest pa se je zmanjšalo iz 170 na 59.

S prigradnjo naprave za čiščenje dimnih plinov (NRDP) v skladu s sanacijskim programom je bilo zagotovljeno nadaljnje obratovanje bloka. Vendar se je po njeni izgradnji pomembnost sistematične kadrovske dejavnosti znižala.

Zato je bilo v juniju 2013 izvedena formalna prilagoditev v sistemizaciji delovnih mest zahtevane izobrazbe z dejansko izobrazbo zaposlenih zaradi izpolnjevanja zakonskih zahtev.

Izvedena uskladitev je bila nujna, vendar je to le začasni ukrep, ki mu morajo slediti tudi vsebinski: prenova procesov, sistemizacije delovnih mest, določitev kompetenc, izdelava organizacijskih predpisov o odgovornostih in pooblastilih za doseg določenih ciljev dela posameznega sodelavca (ali skupine), izdelava programov internega usposabljanja.

KADROVSKE NOVICE

mag. Sabina DOLENC

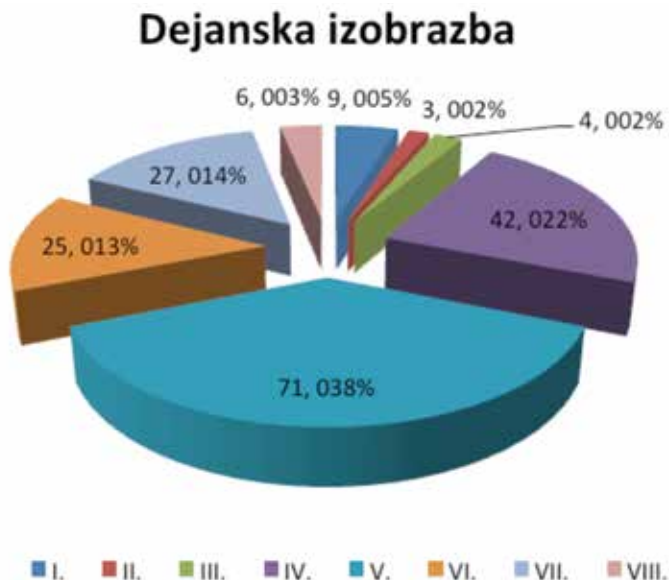
V Termoelektrarni Trbovlje d.o.o. je bilo na dan 18.06.2013 slanih 187 delavcev. V podjetju je zaposlenih 38 žensk: moških. Povprečna starost zaposlenih je 45 let.

Odhodi:

februar: Rado Trebežnik (TS)
Milan Detela (TS)

april: Franc Gril (TS)
Jože Kovačič (TS)
Matej Petauer (TS)
Davor Podbregar (TS)

IZOBRAZBENA STRUKTURA ZAPOSLENIH

REZULTATI ANKETE

► 50. jubilejni izdaji UTRIKOV smo priložili anketne liste in bralce poprosili, da odgovorijo na zastavljena vprašanja

Iskrena hvala 42 bralcem, ki so izpolnjene ankete tudi vrnili.

Na podlagi analize odgovorov verjamemo, da je izdaja Utrinkov in mesečnih novic primeren način obveščanja zaposlenih, pa tudi upokojencev in drugih bralcev. Razveseljivo je, da glasilo preberejo od začetka do konca in se jim zdi število izdanih izvodov primerno ali celo premajhno. Tudi članki se zdijo večini razumljivi, zanimivi in strokovni. Bralcu, ki je odgovoril na anketna vprašanja, so še posebej zanimivi članki Mojce Turnšek.

Nasprotnih mnenj ni bilo veliko. Posamezniki menijo, da glasila ne rabimo, da so štirje izvodi preveč, da bila primerna le elektronska oblika, ki bi nas stala manj in nekemu ni všeč kot je napisal »korupcija«.

Nekaj bralcev je izrazilo željo po sodelovanju s pisanjem prispevkov. To pa nas je užalostilo. Vsak prispevek obogati vsebino glasila in ga z veseljem pričakujemo in objavimo. Če je vsebina kakorkoli sporna in ne sodi v glasilo, se o tem

dogovorimo z avtorjem. A doslej za to še ni bilo potrebe. Zaposleni bi želeli brati tudi o aktualnostih v svetovni energetski politiki. Zanimiva želja. Tega se še nismo lotili. Lahko pa o tem več preberete v glasilu Naš stik, ki je na voljo v vratarnici in v avli. Že v tej številki pa predstavljamo postopek prodaje električne energije od proizvajalcev do končnih uporabnikov.

Kar se tiče kvalitete papirja, je standardna za tovrstna glasila in upamo, da so bralci, ki je opozoril na bleščanje, teksti vseeno berljivi.

Za usodo TET po letu 2013 smo vsi zaskrbljeni, vendar upamo na najboljše. Z veseljem bomo pisali o njenem nadaljnjem razvoju.

Bralec je pogrešal kadrovske novice in smo jih uvrstili že v to izdajo.

Vse, ki bi želeli sodelovati pri oblikovanju grafične podobe, slikovnega gradiva ali kakorkoli drugače, iskreno prosimo, da se javite.

Ponovno torej vabljeni k pisanju. Prispevke lahko oddate v naš nabiralnik ali jih pošljete po e-pošti. Seveda jih je mogoče poslati tudi na naslov TET s pripisom »ZA UTRINKE«

In skupaj bomo zagotovo boljši.

EVAKUACIJA

Darjan LEBAR

► **Dne 15.5.2013 smo gasilci TET izvedli vajo evakuacije iz objekta upravno-tehnične zgradbe. Praktično usposabljanje smo dolžni izvajati najmanj enkrat letno v skladu s 35. členom Zakona o varstvu pred požarom (ZVPoz-UPB1, Ur. l. RS, št. 3/7) in 11. členom Pravilnika o požarnem redu (Ur. l. RS, št. 52/7).**

IZVEDBA VAJE

Po klicu varnostnika TET, da gori v kuhinji, sta prva posredovala dežurna gasilca na izmeni. Zaradi velike zadimljenosti se je vodja intervencije odločil evakuirati celotno upravno zgradbo. Po prihodu še devetih gasilcev je sledila evakuacija iz objekta. Iz I. nadstropja, kjer je nastal požar, in pritličja je evakuacija potekala po glavnem stopnišču iz objekta. Iz II., III., IV. in V. nadstropja pa je evakuacija potekala po požarnem stopnišču z izhodom v V. nadstropju. V vsakem nadstropju sta evakuirala dva gasilca.

ANALIZA VAJE

Evakuacija je bila izvedena po predpostavki, ki jo je pripravila Služba varnosti v sodelovanju s poveljnikom štaba CZTET. Posredovalo je 11 gasilcev, evakuiranih pa je bilo 45 delavcev upravne zgradbe v 17-ih minutah. Ugotovljene pomanjkljivosti pri izvedbi vaje evakuacije: Delno onemogočen dostop do vrat na požarne stopnice v pisarni direktorja tehničnega sektorja v V. nadstropju – z mizo založena vrata.

Požarno stopnišče ima izhod samo v V. nadstropju – predlaga se vgraditev drugega izhoda na požarno stopnišče v II. oziroma III. nadstropju glede na tehnično izvedbo.

Vaja je bila namenjena tako gasilcem – prvim posredo-

valcem kot tudi zaposlenim, ki so vajo vzeli resno in sodelovali z gasilsko službo TET.

Vajo evakuacije je vodil poklicni gasilec Viktor Dolinar.

SPLOŠNO O EVAKUACIJI

Evakuacija je postopek umika ljudi, živali in materialnih dobrin z določenega območja. Izvaja se z namenom zaščite pred nevarnostmi, če z drugimi ukrepi ni možno zagotoviti varnosti.

Vzroki za evakuacijo so požar, potres ali druge nesreče (poplave, neurje, izpust nevarnih snovi).

Evakuacija je lahko notranja (iz stavbe) ali zunanja (cela območja). Izvaja se kot delna ali popolna, odvisno od situacije v samem objektu oziroma na območju.

- Delna evakuacija poteka iz posameznih delov objekta. To pomeni, da se izprazni del objekta, osebe se evakuirajo v neogroženi del istega objekta – drugi sektor.

- Popolna evakuacija pomeni izpraznitev celotnega objekta. Glede na objekt je evakuacija lahko horizontalna, vertikalna ali kombinirana.

Varnost pri evakuaciji zagotovimo:

- z usposabljanjem odgovornih ljudi za evakuacijo,
- z informiranjem uporabnikov v objektu o postopku evakuacije (evakuacijske poti, način zapuščanja objekta, zbirno mesto),
- s prostimi evakuacijskimi potmi,
- z izobešenim načrtom evakuacije,
- z zagotovitvijo delovanja opreme za alarmiranje, razsvetljevanje in drugih potrebnih naprav v objektu.

V ZASAVJU VAJA »LETALSKA NESREČA 2013«

Srečko KERIN

V soboto, 25. maja, je na vzletišču Ruardi (občina Zagorje ob Savi) v organizaciji Uprave RS za zaščito in reševanje, Izpostava Trbovlje, Občine Zagorje ob Savi in Aerokluba Zagorje ob Savi potekala regijska vaja, v kateri so sodelovali PGD Zagorje mesto, Gasilski zavod Trbovlje, Policijska postaja Zagorje ob Savi, Policijska uprava Ljubljana, Zdravstveni dom Zagorje ob Savi, Reševalne postaje NMP – Zdravstvenih domov Zagorja ob Savi, Trbovelj in Hrastnika, Splošna bolnišnica Trbovlje, 15. HEB SV, Štab CZ občine Zagorje ob Savi, Štab CZ za Zasavje v operativni sestavi, Aeroklub Zagorje ob Savi in Inšpektorat RS za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, Izpostava Trbovlje z namenom in ciljem preveriti postopke Regijskega načrta zaščite in reševanja ob letalski nesreči, aktiviranja in obveščanja, vodenja intervencije in vzpostavitev skupnega vodenja intervencije, koordinacije vseh služb, logistike, preveriti operativno usposobljenost in opremljenost sil za zaščito, reševanje in pomoč ob nesreči zrakoplova, komunikacije med službami, ukrepanje prvih reševalnih enot v smislu zavarovanja dokazov potrebnih za preiskavo letalske nesreče, usklajenost in medsebojno pomoč ekip NMP v Zasavju, izvajanje sprejema ter zdravstvene in psihološke oskrbe rešenih oseb in namestitvene kapacitete Splošne bolnišnice Trbovlje. Kot predpostavko za vajo so imeli reševalci tehnično težavo letala

pri pristajanju na letališče Ruardi, ki se je zapeljalo v množico obiskovalcev letalskega mitinga. Veliko število poškodovanih oseb zahteva kompleksen proces reševanja, večji obseg nudenja prve medicinske pomoči in prevoza oseb v Splošno bolnišnico Trbovlje, ki se mora pripraviti na sprejem večjega števila poškodovanih oseb. Iz poškodovanega zrakoplova je začelo iztekati pogonsko gorivo in druge nevarne snovi, ki grozijo z eksplozijo in požarom ter onesnaženjem okolice, za reševanje enega hudo poškodovanega ponesrečenca pa je potreben nujen helikopterski prevoz v Klinični center Ljubljana.

Na uro in pol trajajoči vaji, ki jo je uspešno vodil namestnik vodje IV. izmene Gasilskega zavoda Trbovlje Sandi Lepoša, je sodelovalo okoli 150 oseb, vključno z ocenjevalci, imitatorji, poškodovanci ...

Prvi zaključki vaje kažejo dobro, seveda ker je vaja vnaprej pripravljena. Temeljita analiza pa bo pokazala dejansko sliko izdelanih načrtov, ki se v praksi vedno zelo razlikujejo v smislu tehnike in opreme enot za posredovanje. Načrte bomo prilagodili dejanskim potrebam časa in okolja, v katerem živimo in delamo.

ZMAGA JE TUDI LETOS ODŠLA V TRBOVLJE

Srečko KERIN

V soboto, 25. maja 2013, je v Zagorju ob Savi (na Ruardiju) potekalo XI. regijsko preverjanje usposobljenosti ekip prve pomoči Civilne zaščite in Rdečega križa. Organizatorja preverjanja sta bila Izpostava URSZR Trbovlje in Območno združenje Rdečega križa Zagorje ob Savi. Predpostavke preverjanja so bile poškodbe na treh delovnih točkah na temo nesreča na gradbišču, pretep v gostilni in nezgoda v stanovanju.

Preverjanja se je udeležilo šest ekip: I. in II. ekipa Območnega združenja Rdečega križa Zagorje ob Savi, ekipa prve pomoči Gasilske zveze Zagorje ob Savi, ekipa prve pomoči Občine Hrastnik, ekipa območnega združenja Rdečega križa Slovenj Gradec ter gasilska ekipa prve pomoči Občine Trbovlje, ki je tudi letos pokazala največ znanja.

Zmagovalno ekipo iz Trbovelj so zastopali prostovoljni in poklicni gasilci v sestavi: Uroš Češnjevar, Nejc Beravs, Nejc Malus, Alan Povše, Janez Ključevšek, Toni Fakin – vodja ekipe, Matjaž Lapi kot predstavnik Občine Trbovlje in mentorica Zdenka Deželak. Zmagovalna gasilska ekipa prve pomoči Občine Trbovlje se bo 5. oktobra udeležila državnega preverjanja v Velenju.

LETNE ŠPORTNE IGRE

Romana PESKAR

► V soboto, 8. junija 2013, je v Šoštanju potekalo športno srečanje družb proizvodnje električne energije Slovenije, katerih organizator je bila Termoelektrarna Šoštanj. Tokrat je sodelovalo 13 ekip, ki so se pomerile v kegljanju, streljanju, namiznem tenisu, badmintonu, odbojki, košarki, nogometu, tenisu in ribolovu.

Tekmovanja so se odvijala na športnih objektih v Šoštanju in v Velenju. V tekmovalnem delu se je najbolje odrezala ekipa iz Premogovnika Velenje, ki je dosegla najboljše rezultate skoraj v vseh športnih panogah in zaslužno osvojila skupno prvo mesto. Drugo mesto so zasedli športniki iz Termoelektrarne Šoštanj, tretje pa športniki iz Termoelektrarne Toplarne Ljubljana.

Pohvaliti je potrebno vse športnike iz TET-a, saj so se na tekmovališčih trudili po svojih najboljših močeh in pripomogli k skupnemu šestemu mestu naše ekipe. Najboljše rezultate so dosegli tekmovalci v kegljanju, namiznem tenisu in streljanju.

Po napetih in razburljivih tekmah, ki so trajale do pol štirih popoldan, se je z razglasitvijo rezultatov v šotoru pričelo prijetno druženje ob zvokih glasbene skupine Unikat

Skupni rezultati športnega srečanja družb skupine HSE

EKIPA	ŠTEVILO DOSEŽENIH TOČK
PV	122
TEŠ	108
TE-TOL	99
DEM	98
NEK	96
TET	76
SENG	75
GEN-E	63
TEB	56
SEL	56
HSE-I	44
HSE	42
HESS	32

DUNAJ, BRATISLAVA, BUDIMPEŠTA

Dušan ROTAR

► *Tokrat nisem zaspal ure odhoda, pa tudi kaj prida nisem spal, bil sem na trnih, nekakšen »rajzenfiber« se je motal okrog postelje. Ne vem, ko sem se vkrcal na avtobus (ura je bila 3:30), sem bil utrujen in nič kaj razpoložen za tridnevno »avanturo«. Utrujenost je hitro minila, saj so bili na avtobusu sodelavci, ki so bili boljše in tudi židane volje (upam, da veste, kje se stakne židana volja).*

Na avtobusu se je razlegal smeh, saj so vici, opazke in komentarji leteli na vse strani, v zraku je vladalo dobro razpoloženje. Kot rečeno, pot smo pričeli v Trbovljah s postanki na avtobusnih postajah, v TET, po Hrastniku in Laškem in vse do Celja, kjer se nam je pridružila naša vodička Katja.

Na izlet se nas je odpravilo enaintrideset. Drugi postanek za dolivanje in odlivanje se je zgodil na Šentilju, nič posebnega, ura je še vedno zelo zgodnja, po servisni dejavnosti smo jo mahnilo proti našemu prvemu cilju – Dunaju. Med vožnjo po avtocesti se je zgodil sončni vzhod, ekipa na zadnjih sedežih je še vedno glasna in dobre volje, čas hitro beži, tako da smo v avstrijski prestolnici ob deseti uri. Ob ogledu Dunaja z avtobusa se ne utrušiš, na hitro dobiš predstavo o bogati zgodovini Avstrije. Ogled letnega dvorca Schönbrunn s parki in vrtovi je enkratno, že v jutranjih urah mrgoli turistov z vseh koncev sveta. Dvorec

Schönbrunn je bil do leta 1918 rezidenca habsburških cesarjev in je glavna turistična znamenitost Dunaja. Pred odhodom na katamaran smo si ogledali staro mestno jedro Dunaja in ne glede na to, da so cene pijač in raznih dobrot zelo, zelo visoke, so gostinci prav pridno »strigli« nas – žejne in lačne turiste.

Vkrcali smo se na katamaran in plovba po lepi modri Donavi se je nadaljevala ob pol petih. Plovba od Dunaja do Bratislave je bila prav prijetna, trajala je 75 minut, cca. 50 km. Ogled pokrajine, ki beži mimo tebe in jo opazuješ z ladje, je drugačna – nevzakdanja. Če ne zaradi drugega, je združena Evropa brez mej nekaj enkratnega, saj te le glas iz zvočnika opozori, da si v drugi državi, sploh ne veš, kdaj prestopiš mejo, nikakršnih postankov, carinskih ali drugih formalnosti, enostavno prideš v drugo državo, zares super. In v tej drugi državi, katere glavno mesto je Bratislava, sta nas čakala naša šoferja Štefan in Tadej, vstopili smo v avtobus in jo mahnilo proti hotelu. Večerja v značilni, starinsko opremljeni bratislavski pivnici je bila prijetna, hrana preprosta in okusna in zelo »dol tekoče« pivo, res super. Pa še nekaj – cene hrane in pijače v slovaški prestolnici so zelo ugodne, skoraj pol nižje kot pri nas. Ker smo bili na poti 17 ur, smo bili skoraj vsi žrtve utrujenosti in jo ob enajstih zvečer z avtobusom mahnilo v hotel. Bogsigavedi kaj se dela v hotelih po širnem svetu.

Drugi dan potepanja. Bratislava je polmilijonsko mesto, ki se zelo hitro razvija in zmanjšuje zaostalost za zahodnim svetom. Tudi

v prestolnici Slovaške, Bratislavi, daljna in bližnja zgodovina ni počivala. Po ogledu, ki smo ga opravili tega dne, smo bili prijetno presenečeni nad zgodovinskimi objekti in dogodki, ki so se odvijali v tistih časih ter utripom današnjega življenja. Življenje na ulicah starega mestnega jedra kipi od vedoželjnih turistov, na vsakem koraku trgovinice s spominki, pivnice, slaščičarne, domačnost objektov in ljudi, starinski rdeče obarvani avtomobili brez streh prevažajo turiste, živi človeški kipi, razigranost in hrup, ki ga povzročajo dijaki maturanti, vse to da mestu življenje, dušo, v spremljanju vsega tega te ima, da boš nekoč Bratislavo še obiskal.

Ob dveh popoldne smo zapustili Bratislavo in jo mahnilo proti madžarski prestolnici.

Vožnja po avtocesti, neskončna polja, nekatera pred kratkim zasejana, druga živo rumena, zasejana z oljno repico, nekatera zasejana s čudnimi napravami, ki jim

pravimo vetrne elektrarne. Lahko rečem, da jih je na stotine. Čudim se, kako med temi nemogočimi napravami, ki proizvajajo čisto obnovljivo energijo, manevrirajo ptice?

Prihod v Budimpešto, dvomilijonsko prestolnico Madžarske, v poznih popoldanskih urah in krog z avtobusom po samem mestnem jedru je za šoferja, ki jo prvič obišče, pravi podvig. Promet je zelo gost, veliko je osebnih vozil, tramvajev, trolejbusov, motoristov in še kaj bi se našlo. Po nastanitvi v hotelu nekje na robu mesta smo se z avtobusom zapeljali do Donave, se vkrkali na ladjo ter se ob dobri in obilni večerji navduševali nad prelepimi prizori osvetljenih palač, kipov, mostov, gradov, cerkva ...

Zgodovina Budimpešte, njenih prebivalcev, vladarjev, vojščakov, dostojanstvenikov je preobširna, da bi karkoli pisal o njej. Budimpešto bo potrebno še enkrat obiskati in jo bolj natančno obdelati, sicer pa je čudovita.

Že je tretji, zadnji dan našega potepanja po osrednji Evropi. Po zajtrku in slovesu od neprijaznega uslužbenca hotela smo se ob pol devetih odpravili proti domu. Tokrat nas je pot vodila ob severni obali Blatnega jezera. Ponovno nam je naša Katja natrosila obilo podatkov o Blatnem jezeru – Balatonu, ki je že od nekdaj turistična destinacija tako za Madžare kot druge turiste, severna obala je gričevnata in tam med drugim gojijo trto in pridelujejo znano vino Tokaj. Na edinem polotoku Blatnega jezera Tihany smo imeli postanek, z griča nad letoviškim krajem je bil čudovit razgled na jezero.

Glede na to, da smo Slovenci tudi narod vinca, je bilo nujno,

da v vinorodnem okolišju o bvezno obiščemo madžarsko vinsko klet. Skrenili smo z avtoceste in po nekaj prevoženih kilometrih parkirali avtobus. Že med vožnjo je pričelo rahlo deževati, vredno se je bilo potruditi in »pokasirati« kakšno dežno kapljo. Ob vstopu v vinsko klet nas je čakal gostitelj z dobrodošlico v obliki majhnih in okusnih pogač in s šilcem kratkega. Nadaljevali smo v kleti, ki je namenjena verjetno samo za turistične ogledе, levo in desno ob steni so veliki leseni sodi polni pajčevine in plesni, po črnih vlažnih plesnivih stenah je na ogled razstavljeno staro vinogradništvo in kletarsko orodje – brente za nošnjo grozdja, škropilnice, razno razni pripomočki, ne vem, kaj vse bi lahko naštel. Preprosto, a zanimivo. Ali veste, kako se reče po madžarsko na zdravje? Mi, ki smo bili na izletu, vemo, saj smo ob pokušini vin to nenehno ponavljali: »EGÉSZSÉGEDRE«. V nadaljevanju smo bili v drugem delu vinske kleti pogoščeni z zelo okusnim bogračem, katerega smo z užitkom pojedli ob zvokih gosli, kitare, basa in cimbal. Vzdušje v kleti je naraščalo in če ne bi bili od doma oddaljeni še dobrih 250 km, bi se rajanje verjetno potegnilo v nočne ure. Naše tridnevno potepanje se je bližalo koncu. Dobre tri ure umirjene vožnje in bili smo spet doma.

Še nikoli mi ni bilo žal, da sem šel na izlet, tudi tokrat je bilo odlično. Zelo dobra organizacija in vodenje, druženje s sodelavci, brezskrbno potepanje po tujih krajih, kjer mislijo in te vodijo drugi, kjer se nasmėjš od srca ali pa počneš, kar ti paše, je vredno ponovitve v naslednjem letu, pa najsibo kjer koli, samo da bo in da bo lušno.

POTOVANJE V AFRIKO

Alan POVŠE

Naše potovanje se je začelo 9.2.2013 v Benetkah, cilj pa smo si postavili v Afriki, bolj natančno – osvojiti smo nameravali najvišji vrh Kenije. Poleteli smo z letališča Marco Polo, si z višine predstavljali Istanbul in pristali v glavnem mestu Kenije, Nairobiju. Ob prihodu nas je že čakal kombi in sledilo je osem ur vožnje do majhnega mesta Chogoria, od koder smo se peš odpravili proti našemu gorskemu cilju.

Za vrh Mt. Kenya pravijo, da je lepota Afrike – in res je tako. Tudi meni, ki sem jo doživel od blizu, je ostala v spominu kot čudovit kristal, zgrajen iz rjavo-rdeče vulkanske skale in belih ledenikov. Mt. Kenya ima tri vrhove: Batian (5199 m), Nelion (5188 m) in Lenana (4985 m). Mi smo osvojili vrh Lenana, kajti na vrh piramidnega Batiana se povzpnejo samo najbolj izkušeni alpinisti. Za pot do vrha smo porabili pet dni. Vrh smo osvojili v zgodnjih jutranjih urah in tako smo imeli enkratno priložnost, da smo kar nekaj metrov nad morjem opazovali prebujanje novega dne. Bilo je prečudovito. Ker je bilo zelo hladno, smo morali hitro sestopiti in še isti dan smo srečno prispeli v dolino, kjer nas je že čakal prevoz do Tanzanije. Od tam smo imeli izhodišče za vzpon na Kilimanjaro.

Kilimanjaro je eden najvišjih osamelcev na svetu, speči vulkan s tremi vrhovi: Kibo (5895 m), Shira (3962 m) in Mawenzi (5149 m). Pot smo nadaljevali po vlažnem tropskem gozdu v kraju Maranga (1970 m). Ker smo bili dobro aklimatizirani, smo potrebovali le pet dni do vrha in nazaj.

Stati na vrhu Afrike (Kibo) je čudovit občutek, še posebno, če ga doživiš ob sončnem vzhodu, kar je uspelo tudi meni.

Po sestopu z gore, ki kraljuje nad Afriko, smo si zaželeli ogledati tudi živali, ki domujejo v tem delu sveta, zato smo odšli na tridnevni safari na leve. Obiskali smo dva parka: Ngorongoro in Tarangire, kjer

smo videli vseh »big five« živalskih vrst (leva, nosoroga, žirafa, slona, bizona). Videti vse te živali v živo je bilo prav posebno doživetje. Obiskali smo tudi vas Masajev in z njimi preživeli prav prijeten dan. Osebnost sem bil gost pri samem poglavarju. Razložil mi je, da če imaš v lasti 20 glav živine, dobiš eno ženo. On je imel 60 glav živine, kar pomeni, da živi s tremi ženami.

Osemnajstdnevno potovanje je minilo tako hitro, da smo že pakirali stvari za povratek domov.

Moji občutki s potovanja so prečudoviti, doživljal jih bom še kar nekaj časa.

MONS ALBIUS (BELA GORA)

Grega KLENOVŠEK

Ker smo zamudili zimsko turo na Snežnik (n.v. 1796m), kot smo bili dogovorjeni v lanskem letu, smo se odločili za poletni vzpon na Snežnik. In zopet se nas je zbralo nekaj hribolazcev. Že zgodaj zjutraj smo jo mahnili proti tej veliki **kraški planoti**, ki se dviguje na jugu naše države. Vmes ni manjkala niti pavza za kavico in že smo bili na naši izhodiščni točki na Sviščakih (n.v. 1242m). Po krajši pripravi smo se podali v hrib. Smerokaz za Snežnik nas je usmeril na kolovoz, ki se je postopno vzpenjal skozi gozd. Po dobri uri in pol smo prispeli do konca gozdne ceste, kjer se je odprl lep pogled proti vrhu Snežnika. Nadaljevali smo po stezi med ruševjem vse do razpotja, kjer smo opravili krajši postanek. Sledil je še vzpon do vrha. Na vrhu se nam je odprl prekrasen razgled na severni Kvarner in na večino slovenskih hribov. Kot je že v navadi smo na samem vrhu naredili še eno gasilsko fotografijo. Nato smo si ogledali še brezno pod vrhom in jo mahnili po hribu navzdol.

Vzpon in spust je potekal v zelo sproščajočem vzdušju z obilico smeha in dobre volje. Bistvo vsega je, da skrbimo za kondicijo, ker nam tako narekuje že naše delo v TET, obenem pa poskrbimo še za svoje zdravje. Ne smemo pa pozabiti tudi na druženje, ki je pogoj za dobro delo v naši gasilski enoti.

Tako smo na poti domov že načrtali smer naslednjega vzpona. Podali se bomo v Kamniško-Savinjske Alpe, na Skuto.

MOJA SLOVENIJA

Naša domovina je polna prekrasnih koticikov. Tokrat smo se s pomočjo fotografij našega sodelavca podali ob Savi navzdol. Vaša naloga je, da ugotovite, kje so te fotografije nastale. Odgovor napišite na kupon in ga do 30. avgusta 2013 oddajte v nabiralnik glasila v TET ali pa ga pošljite po pošti na naslov: UTRINKI, TET d.o.o., Ob železnici 27, 1420 TRBOVLJE, s pripisom »moja Slovenija«.

Da bo ugibanje lažje, smo pripravili nekaj namigov.

Na fotografijah je hribovska vasica, ki se ponaša z nazivom najlepše hribovske vasi v Sloveniji. Poleg urejenosti in čudovitega razgleda se ponaša z bogatim in raznolikim kulturnim in družabnim življenjem. V vasici delujejo skupine, ki skrbijo za ohranitev kulturnega bogastva in ljudskega izročila ter skozi pesem, ples in narodno nošo prenašajo etnološko bogastvo na mlajše rodove.

V bližini je kraj, ki je znan kot naravno rastišče velikega modrega encijana, kranjske lilije in endemične opojne zlatice.

IME IN PRIIMEK _____

NASLOV _____

KATERI DEL SLOVENIJE JE NA FOTOGRAFIJAH

PRVOJUNIJSKO DOGAJANJE

Andrej UDUČ

Tudi letos smo v času prvega junija, trboveljskega občinskega praznika, lahko videli, da naše mesto kar vre od kulturnega, športnega in drugega dogajanja. V času med 25.5. ter 10.6. se je tako zvrstilo preko 70 dogodkov, s katerimi so meščani počastili svoj praznik. Pelo se je in igralo, športalo, plesalo, za vsakogar je bilo na razpolago nekaj.

Odvilo se je več posebnih dogodkov. Svoja dela je na ogled postavila skupina V.A.T., Komorni pevski zbor je pripravil prijetno Nedeljsko POPoldne, 20 let je praznoval Dekliški pevski zbor Trbovlje, Folklorna skupina Trbovlje 25 let, Delavska godba Trbovlje pa kar 110 let. Visoki jubilej so počastili s slavnostnim koncertom. Za Trbovlje kot kraj praznovanja pa se je odločila tudi mednarodna plesna skupina EnKnap, ki že 20 let ustvarja pod vodstvom našega rojaka Iztoka Kovača.

Osrednji prireditvi sta bili občinska slovesnost s podelitvijo prvojunjskih nagrad ter tradicionalni »Nohšiht« s Tanjo Žagar, Ping Pong bandom, skupino Un' s Trboul in drugimi izvajalci. Zaradi slabega vremena pa je bil »Anduht« prestavljen na soboto, 14.6. Občinska slovesnost je tudi letos potekala v gledališki dvorani Delavskega doma Trbovlje. Organizatorji so poskrbeli za izjemno zanimivo sceno z živimi kipi, ki so predstavljali kip revoluciji. Tudi sami nastopi so združevali generacije. Pričele so mažoretke z nastopom ob spremljavi Delavske godbe na melodijo Tratata, zdaj igra naša muzika. Po Zdravljici so se predstavila dekleta z Glasbene šole s svojim plesom. Zbrane je nato nagovoril tudi župan Občine Trbovlje, Vili Treven. Glasbenemu vložku godalne skupine Poco Meno Mosso je sledila podelitev priznanj in nagrad.

Prvojunjsko nagrado za izjemne dosežke v programu dijaške izmenjave med Gimnazijo Trbovlje in gimnazijo v nemškem Scheinfeldu sta prejeli profesorici Marija Holešek in Marjetka Kafel. Projekt dijaške izmenjave poteka že 20 let in v njem je sodelovalo že preko 1000 dijakov z obeh šol. Izkušnja koristi ne le dijakom, ki spoznajo drugačno kulturo, temveč tudi širši skupnosti. Kot piše v obrazložitvi, sta s svojim delom »dali mladim izvrstno priložnost in s tem neprecenljiv prispevek h kvaliteti bivanja mladih v Trbovljah. Dvajset let sta, poleg svojega rednega dela, prostovoljno vodili še izmenjavo, kar jima po njuni službeni dolžnosti in učnem načrtu ni bilo potrebno. Kljub temu sta ogromno svoje energije, ljubezni, dobre volje in časa posvetili temu projektu zavoljo dobre popotnice mladim.«

Naziv častni občan je za večletno uspešno delo na področju planinstva, alpinizma, jadranskega padalstva, fotografiranja, letalstva in publicistične dejavnosti prejel gospod Matevž Lenarčič. Vsestranski pustolovec se je le nekaj dni pred podelitvijo vrnil z najnovejšega podviga – preleta severnega tečaja s Pipistrelovim ultralahkim letalom Virus SW.

PRIREĐITVE V POLETNIH MESECIH

Poletni meseci so na kulturnem področju malo manj intenzivni, pa nič manj zanimivi.

14.6. ob 20h

Anduht

17.6. ob 18

razstava ob 50letnici likovnega društva RELIK

18.6. ob 19h – novomedijska razstava Maje Smrekar »Zgodovina prihodnosti«

22.6. Koncert alternativne glasbe Grande Nois kurilnica, nova galerija DDT

22.6. Thepowerof BIT – KUD-B-BOY, gledališka dvorana DDT **Skozi vse poletje** pa bodo na sporedu tudi aktualni filmi, ki se predvajajo na novem digitalnem projektorju.

V Zagorju bomo lahko skozi celo poletje spremljali tradicionalni festival JazZagorje

Med 10. in 20. julijem se bo v Zagorju odvijala Slikarska kolonija Izlake-Zagorje.

Vljudno vabljeni!

Aktualne prireditve lahko podrobneje spremljate prek spletnih strani posameznih kulturnih ustanov.

KULTURNO REKREACIJSKI CENTER HRASTNIK

<http://krc-hrastnik.si/> • 03 56 42 370

DELAVSKE DOM ZAGORJE

<http://www.kulturnidom-zagorje.si/> • 03 56 64 171

DELAVSKE DOM TRBOVLJE

<http://www.dd-trbovlje.si/> • 03 563 34 81

KNJIŽNICA TONETA SELIŠKARJA TRBOVLJE

<http://www.kts-trbovlje.si/> • 03 / 56 - 25 712

KDO SMO ZLATICE?

Vladislava ANDJELIČ

Zlatice smo članice skupine ročnih del pri Društvu upokojencev Trbovlje, ki nosi ime po čudoviti avtohtoni cvetlici, ki raste samo na Kumljanskem. Ukvarjamo se z vsemi vrstami ročnih del in tako ohranjamo ter prenašamo kulturno dediščino naših mater in babic na svoje vrstnice in na mlajšo generacijo. Lepo je vrteti kvačko, kleklje, pletilke, šivanke in ustvarjati prečudovite ročne izdelke. V vsakem od njih je veliko ur dela in truda.

Svoje izdelke vsako leto razstavimo v galeriji Delavskega doma Trbovlje. Skupina šteje 27 članic, od tega smo tudi štiri upokojene delavke TET (Slava, Zdenka, Sonja in Nada).

ZAHVALA

Rade bi se zahvalile vsem vam, ki nam pomagate, da se naše želje in cilji realizirajo.

O nas pa je v pesmi Zlatice lepo zapisala naša članica Meta Pirnovar.

ZLATICE

Zlato je otroštvo, še lepša je mladost.

Lepa, čudovita tudi je lahko starost,

Ampak storiti moraš največ sam,

Tako, da polepšaš vsak si dan.

Igle, šivanke, kvačko, kleklje

Cel dan in še v noč vrtimo me.

Enkrat izdelek tako ti le uspe.

KAJ USTVARJAMO?

kvačkamo prtičke, zavese, rože

klekljamo ptičke, zavese, slike, nakit

vezemo barvne vezenine

vezemo prtičke v rešilje tehniki

izdelujemo oki čipko

pletemo kape, šale, nogavice, brezrokavnike, puloverje

vozlamo stenske makrameje

šivamo gobeline vseh vrst

izdelujemo nakit iz perlic in drugih umetnih mas

izdelujemo čestitke v pick point tehniki in servietni tehniki

NAGRADNA KRIŽANKA 51

						NAJVEČJE IN NAJ-POMEMBNEJŠE PRISTANIŠČE NA KITAJSKEM	SLOVENSKI HOKEJSKI STROKOVNJAK SEME	PREBIVALKA AVSTRALIJE	NADZEMNI DEL REPE ALI KROMPIRJA	GOMILA	LICEMERKA	OMRTVIČENJE MED KIRUBSKIM POSEGOM	AMERIŠKI IGRALEC NICHOLSON			
						NAJVEČJE IN NAJ-POMEMBNEJŠE PRISTANIŠČE NA KITAJSKEM				7						
						MATERIJA, SNOV										
						PREBIVALEC ESTONIJE				5						
						FRAN TRATNIK				PRIPADNIK NARODA BASKOV						
						DANSKI OTOK				SPOJINA S KISIKOM, OKSID						
ZALOŽNIŠKO PODJETJE						VIDA TAUFER		LOVEC NA KAČE								
RISBA : TET	IZVOR SEVANJA, ZARČENJA V FIZIKI	PISARNIŠKI DELAVEC V JAVNI UPRAVI	KLIENT	INDIJSKI HRAST	PRAVO-SLAVNA VERSKA PODOBA	ZNAMENJE, SIGNAL				NEKD. NOG. SELEKTOR (MATJAZ)		ORJAŠKA INDIJSKA KAČA				
						KAREL ERBEN										
OGRAJA IZ GROBO OKLESA-NEGA KAMNA								2	ENCIM ZA RAZKROJ MASCOB			6				
PRODAJNO BLAGO, TUDI ČLEN, ODSTAVEK									14. GRŠKA CRKA				IVAN ČARGO			
									GLAVNO MESTO EGIPTA				KLITAJ-MNESTRIN LJUBIMEC			
SLOVENSKI NOVINAR						ORIENT. UTEŽNA MERA				NAŠA BIATLONKA GREGORIN						
						MESTO NA MEJI ZDA - - MEHIKA				POSTRVI SORODNA RIBA						
AMERIŠKA IGRALKA IN REŽISERKA LUPINO				SLOVENSKA PESNICA MAURER					GOZDNI CUVAJ							
									VRSTA DETELJE							
AMERIŠKA IGRALKA IN PEVKA BLYTH				IT. SKLADATELJ (TOMASO)								12		POVEČANJE JAKOSTI	REKA NA KOROSKEM	
				DRŽAVA V ZDA												
NEKDANJI AVSTRJSKI DIRKAC V FORMULI 1 LAUDA					GRŠKI OTOK V KIKLADIH							BRKATA SLADKO-VOD. RIBA				
					AMERIŠKA IGRALKA BASINGER							FOND				
DELAVKA V TKALNICI									OGRODJE TELESA							
									SLOVENSKI PESNIK ASKERC							
IME DVEH GRŠKIH POVELJNIKOV PRED TROJO, AJANT		KOVANEC		MAROGA					PRIPADNIK ANTICNIH OSKOV				AVGUST ZIGON			
				SLOVAŠKO - POLJSKO GOROVJE					PRAVOSL. CERKVENA PESEM				ENKA, ENOJKA			
POGLAVITNA ANTIMONOVA RUDA										8		BISTVENI DEL OPTIČNIH NAPRAV			1	
												MANJŠA VOJASKA ENOTA				
AMERIŠKA IGRALKA COLLINS					SLOVENSKI PISATELJ IN PUBLICIST (ANDREJ)	PREBIVALCI TRAKIJE					11				VELIK, VITEK LOVSKI ALI SPORTNI PES	
TVOREC						ORNELLA MUTI			FR. SAN-SONJERKA PIJAF					4		9
						ZVEST APOLLONIO			SASA LENDERO							
RESNOST, RESNOB-NOST		3											VRSTA HRASTA			
SESTAVIL : DAK	PROMETNI OBJEKT		13						VELIKA ŽELJA, POZELENJE					ZOGA IZVEN IGRISCA		

Nagrajenci prejšnje križanke:

Prejeli smo 78 pravilno izpolnjenih kuponov nagradne križanke št. 50.

**Geslo nagradne križanke št. 50:
USPEŠNIH PETDESET**

Nagrade prejmejo:

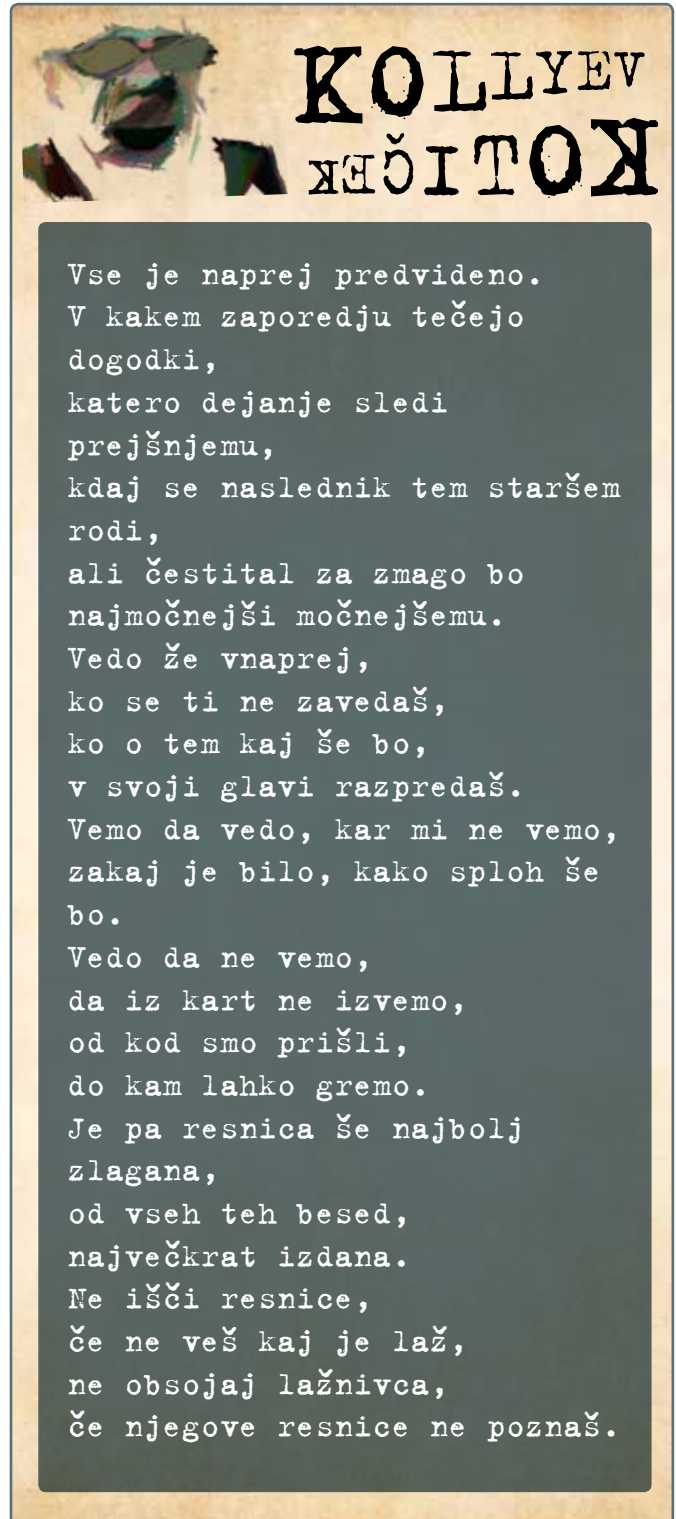
1. nagrada: Vikend paket v Čatežu (2 nočitvi):
FAKIN Martin
2. nagrada: 30,00€: ZORKO Edvard
3. nagrada: 20,00€: JAVORIČ Ivan

Razpisane nagrade za nagradno križanko št. 51:

1. nagrada: Vikend paket v Čatežu (2 nočitvi)
2. nagrada: 30,00€
3. nagrada: 20,00€

Sodelovanje v nagradnem žrebanju:

Pravico do žrebanja imajo samo prejemniki GLASILA. Pri žrebanju se bo upošteval samo en izvod rešene križanke na posameznika. Rešitve oddajte v nabiralnik GLASILA do vključno petka, 30.08.2013.

Vse je naprej predvideno.
V kakem zaporedju tečejo
dogodki,
katero dejanje sledi
prejšnjemu,
kdaj se naslednik tem staršem
rodi,
ali čestital za zmago bo
najmočnejši močnejšemu.
Vedo že vnaprej,
ko se ti ne zavedaš,
ko o tem kaj še bo,
v svoji glavi razpredaš.
Vemo da vedo, kar mi ne vemo,
zakaj je bilo, kako sploh še
bo.
Vedo da ne vemo,
da iz kart ne izvemo,
od kod smo prišli,
do kam lahko gremo.
Je pa resnica še najbolj
zlagana,
od vseh teh besed,
največkrat izdana.
Ne išči resnice,
če ne veš kaj je laž,
ne obsojaj lažnivca,
če njegove resnice ne poznaš.

IME IN PRIIMEK
NASLOV
POŠTA IN KRAJ

ISKANO GESLO

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	5	1	8	11	12	8	13

KUPON 51

**“Življenje ni raven in enostaven hodnik,
po katerem potujemo svobodno in nemoteno,
temveč je labirint poti,
med katerimi moramo, izgubljeni in zmedeni
ter tu in tam zadržani v slepi ulici,
najti svojo pot.**

**Toda vedno, če le imamo vero,
se nam bodo odprla vrata,
morda ne tista, na katera
bi sami pomislili,
a tista, ki se bodo na koncu
izkazala za prava.”**

A. J. Cronin

